

ŠVEICARIJOS LIETUVIŲ ŽINIOS

Neperiodinis leidinys Nr. 24 (31)
1951-1953 metais išleisti 7 numeriai. Laikraštis vėl pradėtas leisti 2001 metais.

2014 metų gegužė

Vei žiūrėkim tikt! jau vėl su padėjimu Dievo
Vasarą su šiltoms dienelems jaučiame grįžtant.
Vei! kaip žemė jau savo nuogą nugarą rėdo,
Ir kaip kožnas daikts atgydams pradeda džiaugtis.
Kristijonas Donelaitis. Metai.

TURINYS

Dr. Lijanos Tagmann nuotrauka

ŠVENTĖS			
Vasario 16-osios šventė Ciuriche	2	Anapus Gotardo tiesiami tiltai į Lietuvą	10
SUKAKTYS		Mažąją Lietuvą prisimenant: ką liudija senas giesmynas	11
Lietuva-išdidi ir pilnateisė ES ir NATO narė	4	160 metų jubiliejus neliko nepasitebėtas	13
PROJEKTAI		Ciuricho knygų klubo susitikime sproginejo pavasariniai pumpurai	15
Knygų kolekcija atgimė naujam gyvenimui	5	In Memoriam Mykolui Zakui	16
IŠ BENDRUOMENĖS GYVENIMO		ŠVEICARIJA IR LIETUVA: SAŠAJOS Pasaulio lietuvių kviečia Lietuvos Dainų šventė „Čia mano namai“	18
Išrinkta nauja ŠLB valdyba	7	Siekis nukelti tautinį kostiumą nuo scenos ir vėl atiduoti tautai	19
2014-ieji - Kristijono Donelaičio metai	7	Linkėjimai knygų klubams iš Vilniaus	20
		Suradę namus Šveicarijoje: lietuvių sesių istorija	21
		Švietimo ir mokslo ministro D.Pavalkio, Lietuvos mokslininkų ir fizikos mokytojų vizitas Ženevoje	22
		KVIETIMAI	23
		SVEIKINIMAI, ADRESAI	24

Vasario 16-osios šventė Ciuriche

2014 metų Nepriklausomybės dienos minėjimo šventės mozaika buvo spalvinga ir gyva, kaip anot R.Rudoko IN ir JAN, bet jokių būdu ne DZIN

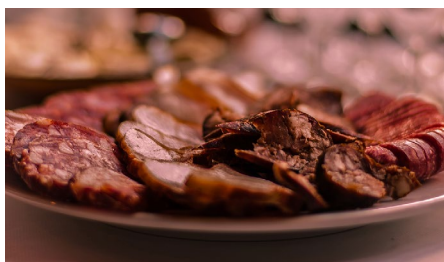
- Kaip visada visuotinis susirinkimas nebuvo populiarus, bet tos 17 susirinkusių lietuviškų sielų stengėsi už visas kitas 130. Susirinkimas kaip niekada pulsavo nuo emocijų, pastabų ir pastebėjimų, svarstymų ir performulavimų. Joks deimantas nesužiba be šlifavimo, joks darbas netampa tobulas be kritikos, tad tobulėjimas – garantuotas!
- Naujos valdybos rinkimų 2014-2015 metams rezultatai parodė, kad didžiausiu bendruomenės pasitikėjimu yra apdovanota ŠLB finansų ministrė Vilma. Tai – neabejotinai geras ženklas, nes šią sritį bendruomenės akys stebi labai bu-

driai... Deja, sufokusuoti Vilmos kadre nepavyko, nes ji kaip vėjas skraido ne tik finansuose, bet ir šventės organizavime.

- Dvi puikios šeimininkės, Šveicarijos lietuvių laimei importuotos iš Žemaitijos, paruošė tiek skanumynų, kad, net ir 120 žmonių papietavus, jų liko ir lauktuvėms namo.
- Šįkart Nepriklausomybės dienos minėjimo šventės virtuvė buvo ypač lietuviška – su žemaitiškais cepelinais, kugeliu ir net kastiniu!
- Suneštiniai desertai, kaip visada, buvo fantastiški, dėkui visoms kepusioms, puošusioms, dovanojusioms!
- Pilnutėlėje salėje Lietuvos Respublikos Ambasadorius dr. Jonas Rudavičius sveikino lietuvius su Nepriklausomybės diena.
- Viena iš ilgiausios gyvenimo

Šveicarijoje patirties savininkų Angelė Gegeckienė savo daugelį sugraudinusioje sveikinimo kalboje minėjo ir puikią ankstesnę Šveicarijos lietuvių tradiciją į Vasario 16-osios minėjimo šventę rinktis pasipuošus lino rūbais ir gintaro karoliais.

- Ilgamečio bendruomenės šviesulio - dr. Joanos Pečiulionytės sveikinimas buvo trumpas, bet stiprus, sutiktas gausiais plojimais.
- Vaikai minėjimo metu piešė. Jų kūriniai, įkvėpti, besiklausant patriotiškų kalbų kėlė daug minčių. Dominuojančios temos: dinozaurai, namai, gėlės ir debesys.
- Kai Saulės paklausiau, ką piešia, ji atsakė: „lietuvišką undinėlę“. „O kuo ji bus lietuviška“, - paklausiau. „Pamatysi...“ Pamačiau – undinę su nuostabia

lietuviškos trispalvės uodega, sėdinčią ant galingos bangos! Ir visiškai nusiraminau: kokybiškam lietuviškam moteriškumui Šveicarijoje išnykimas negresia...

- Kol buvo mažutė, Jorė lindėdavo po mano knygų kiosko stalu ir skaitydavo viską, ką pasiūlydavau, netgi Bibliją. Dabar ji įsitaiso aukštesniame lygyje – ant laiptukų, ir vis dar skaito – žinoma, lietuviškas knygytes! Realai prognozė: nepraeis nei dešimtmetis ir St. Gallene tikrai atsiras dar vienas jaunatviškas ir inovatyvus knygų klubas, vadovaujamas žavios šviesiaplaukės lietuvaitės.

- Ramūno Rudoko monospektaklis „Seneliukas“ pralinksmino publiką, nepaisant fakto, kad seneliukų ir seneliukių joje buvo mažai. O kai kurie epizodai apie proto užtemimo fazes po kažkokių stiklinių daiktų kilnojimo, panašu nebu-

vo aktualūs vietinei bendruomenei – jokios reakcijos nesukėlė. Suaugusi publikos dalis ypač šiltai sutiko scenas apie keliavimą ir Onutę, o vaikiška publikos dalis ne perkeltine prasme raitėsi iš juoko, klausydamiesi apie Vladuką.

- Netikėčiausia (tik kaltininkams) šventės dalis – linksmas Aidos ir Juozo Kurmanavičių bendro 160 metų jubilėjaus minėjimas.

- Svarbiausia, kaip savo kalboje pastebėjo gerbiamas bendruomenės narys dr. Algimantas Gegeckas „ant galo visiems vėl būti kartu“.

Ilona Katkienė

Straipsnio autorės ir dr. Lijanos Tagmann nuotraukos.

Redaktoriaus žodis

VYR. REDAKTORĖ
DR. LIJANA
TAGMANN

Sugrįžusi saulė vėl įsuko gyvenimo ratą... Nors nuo paskutiniojo numerio nepraėjo nei pusmetis, vėl galime džiaugtis naujienų, temų, būsimų renginių gausa.

Kaip ir kasmet, paminėta Vasario 16-oji. Artėja kitos svarbios datos – Lietuvos įstojimo į ES ir NATO dešimtmetis, Prezidento ir Europos Parlamento rinkimai. Šia tema žodį taria Lietuvos Respublikos ambasadorius Šveicarijoje dr. J. Rudalevičius.

Kokių prasmingų darbų Lietuvos labai gali nuveikti Šveicarijoje gyvenantys lietuviai, sužinosime „Projektų“ rubrikoje.

Bendruomenės gyvenimo pulsą atspindės naujai išrinktos valdybos pristatymas, prisilietimas prie Mažosios Lietuvos istorijos minint Kristijono Donelaičio 300-ąsias gimimo metines, pašnekesys su Lietuvos Garbės konsulu Tičino kantone G. Bertašiumi apie ten gyvenančius lietuvius, akimirkos iš Ciuricho knygų klubo, ilgamečių bendruomenės narių A. ir J. Kurmanavičių jubiliejus bei pagarba išeinantiems – In Memoriam Mykolui Zakui.

Rubrika „Šveicarija ir Lietuva: sąsajos“ mus, kartu su kitais pasaulio lietuviais pakvies į jubiliejinę Dainų šventę Kaune ir Vilnuje, pažvelgsime į tautinio kostiumo ištakas, pasidžiaugsime Lietuvos mokslininkų ir fizikų vizitu Ženevoje, mus pasieks linkėjimai iš knygų klubo Vilniuje, vėl aplankysime šveicarų šeimos įdukrintas lietuvaitės sesutes.

Linkme malonaus skaitymo!

Lietuva - išdidi ir pilnateisė ES ir NATO narė

**DR. JONAS
RUDALEVIČIUS**

Vos prieš mėnesį atšventėme Kovo 11-ąją, Lietuvos pakilimo, tautos 24-ojo pavasario šventę. Ši XX-ojo amžiaus stebuklą sukūrėme mes visi, lietuviai, Lietuvos gyventojai, nepaisydami kaimyninio „didžiojo brolio“ grasinimų ir ginkluotos agresijos.

Neužilgo minėsime ir kitą gražią sukaktį - Lietuvos narystės Europos Sąjungoje ir NATO narystės 10-metį. Tuomet, prieš dešimt metų, Lietuvai ruošiantis narystei šiose mums ypač svarbiose organizacijose, pasigirsdavo vienas ar kitas abejojančias, nuogąstaujantis balsas ar net buvo kviečiančių boikotuoti šį Lietuvai ypač svarbų žingsnį.

Šiandien turbūt jau vargiai berasime abejojančių, jog ši Lietuvos narystė neturėjo alternatyvų - ištisas epochas gyvenome geopolitinių neramumų bei civilizacijų kovų seisminėje zonoje. Istoriskai mąstant, pagrįstai galime teigti, jog savo tvirtumu, ištvėrme ir kovingumu apgynėme ne tik savo valstybingumą, savo europietiską tapatybę, bet ir XIII-XVII a. iš esmės apsaugojome Europos civilizaciją nuo užkariautojo iš Rytų. Tačiau šiandien, kaip niekad aiškiai tenka pajauti, jog mūsų Nepriklausomybė nėra duotybė savaime. Už tai, ką mes „tarsi savaime“ šiandien turime, kitos šalys atkakliai ir kruvinai kovoja. O tikslai juk tie patys, kaip ir tos pačios bendražmogiškosios vertybės.

2013 m. antrajame pusmetyje, būdami ES „naujokais“, pirmą kartą pirmininkavome ES Tarybai. Kitą kartą tokią galimybę turėsime ne mažiau nei už 14 metų. Lietuvos pirmininkavimas buvo dar viena puiki ir svarbi galimybė padidinti Lietuvos matomumą bei žinomumą pasaulio, ES bendruomenėje. Pernai Lietuvos ir mūsų

visų iniciatyvos bei darbai buvo labai gerai įvertinti, šiemet ryžtingai pirmininkaujame kitai svarbiai organizacijai - JTO Saugumo Tarybai.

Reikia pasidžiaugti, kad Lietuvos Pirmininkavimo ES Tarybai metu, startavo ir negrįžtamą pagreitį įgavo Rytų partnerystės iniciatyva, kuri paskatino kai kurias Rytų Europos šalis pasukti Europos ir Europos Sąjungos integracijos keliu. Lietuvai pirmininkaujant ES Tarybai buvo padėti pagrindai ES bankų sistemos vieningam valdymui, patvirtinta ilgalaikė ES šalių finansinė perspektyva, toliau gerėjo ES šalių socialinė aplinka, suintensyvėjo energetinio bei branduolinio saugumo problemų, klimato kaitos iššūkių sprendimas - tai yra Lietuvos įnašas į bendrą saugių Europos namų kūrimą.

Pastarieji įvykiai Ukrainoje mums visiems aiškiai parodė, jog privalome visi kartu ginti mūsų laisvę, mūsų saugumą, mūsų vertybes. Privalome įtvirtinti ir išsaugoti tai, ką šimtmečiais mums kūrė mūsų protėviai, privalome būti aktyvūs mūsų šalies piliečiai, neabejingi visoms demokratijos grėsmėms, aktyviai vykdyti kiekvieno iš mūsų pilietinę valią.

Jau netrukus, gegužės 11 d. Lietuva rinks savo naująjį Prezidentą, o gegužės 25 d. - Lietuvos piliečiai kartu su kitomis ES šalimis rinks Europos Parlamentą, bei esant būtinybei, balsuos antrajame LR Prezidento rinkimų ture. Būti aktyviu rinkėju, ateiti prie urnos ir atiduoti savo balsą - tai yra kiekvieno iš mūsų pilietinė pareiga. Kiekvienas iš mūsų turi žinoti, kad tik jis pats kuria savo ir savo vaikų ateitį, kad jo balsas gali būti lemiamas kuriant gražesnę, saugesnę ir šviesesnę Lietuvos ateitį.

LR ambasados Šveicarijos Konfederacijoje ir Lichtenšteino Kungaiškystei informacija:

Jeigu Jūs gyvenate Šveicarijoje ar joje būsite rinkimų dienomis ir pageidaujate balsuoti, prisijunkite prie rinkėjų, balsuojančių užsienyje, registracijos sistemos: <http://www.vrk.lt/e-registracija>.

lt/e-registracija.

Primename, jog visi rinkėjai, norintys balsuoti šiuose rinkimuose, turi registruotis iš naujo – net ir tie asmenys, kurie nuolat gyvena užsienyje ir jau buvo įtraukti į Atstovybės rinkėjų sąrašus praėjusiuose rinkimuose.

Norėdami gauti išsamesnės informacijos galite kreiptis į Lietuvos Respublikos vyriausiąją rinkimų komisiją: (tel. nr. +370 659 89379, el.p. mindaugas.skackauskas@lrs.lt; tel.nr. +370 659 89381, el.p. loreta.rakauskiene@lrs.lt)

Balsavimas Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimuose LR ambasadoje Berne:

2014 m. balandžio 28-30 d., gegužės 2 d. nuo 10.00 iki 12.00 val. ir nuo 14.00 iki 16.00 val.;

2014 m. gegužės 5-9 d. nuo 10.00 iki 12.00 val. ir nuo 14.00 iki 16.00 val.;

2014 m. gegužės 11 d. nuo 9.00 iki 19.00 val.

Balsavimas rinkimuose į Europos Parlamentą ir galimas pakartotinis balsavimas Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimuose:

2014 m. gegužės 13-16 d. nuo 10.00 iki 12.00 val., nuo 14.00 iki 16.00 val.;

2014 m. gegužės 19-23 d. nuo 10.00 iki 12.00 val., nuo 14.00 iki 16.00 val.;

2014 m. gegužės 25 d. nuo 9.00 val. iki 19.00 val.

2014 m. gegužės 3 d. 10.00 - 12.00 val. Ciuricho kantono rotušėje (Limmatquai 55, 8001 Ciurichas) vyks Lietuvos, Latvijos ir Estijos įstojimo į Europos Sąjungą ir NATO 10-mečio paminėjimas, kurį organizuoja šveicarų parlamentinė grupė PRO BALTIKUM, palaikant Lietuvos ir Estijos Garbės konsulatams, Latvijos Generaliniam Konsulatui, Europos Institutui prie Ciuricho universiteto ir visų Baltijos šalių - Lietuvos, Latvijos ir Estijos - tautinėms bendruomenėms.

Šis renginys yra viešas. Baltijos šalių bendruomenių atstovai yra kviečiami dalyvauti pasipuošę tautiniais rūbais (pagal galimybes).

Knygų kolekcija, atgimusi naujam gyvenimui

*JŪRATĖ
CASPERSEN*

Neseniai visai atsitiktinai sužinojome vieną įdomų faktą, kad Vilniaus universiteto Orientalistikos centro bibliotekai apie 4000 knygų buvo padovanota iš Šveicarijos. Ši vertinga kolekcija šiandien sudaro vieną trečdalį visos Orientalistikos centro bibliotekos. Dovanojimo aktas buvo pasirašytas 2007 m. spalio 22 d. Pakalbinome du šiame projekte tiesiogiai dalyvavusius žmones - šį projektą inicijavusią ŠLB ilgametę narę Ritą Žiedaitę ir Vilniaus universiteto Orientalistikos centro direktorių prof. Audrių Beinorių.

Rita, kandidatuodama į ŠLB valdybą savo prisistatyme paminėjote įdomų faktą, apie kurį, greičiau-

siai, bendruomenėje nedaug kas žino. Būtent, kad Jūsų iniciatyva Vilniaus universiteto Orientalistikos centras pasipildė 4000 knygų iš Šveicarijos, ir kad ši kolekcija turi savo atskirą patalpą, pavadintą Alfredo Binderio vardu.

Papasakokite, kaip ir kada tai įvyko? Kas buvo Alfredas Binderis? Kaip vyko tokio didžiulio skaičiaus knygų pervežimas į Lietuvą? Kas Jums talkino?

Rita Žiedaitė: „Iš tiesų, šitą faktą paviešinau tik kandidatuodama į Šveicarijos lietuvių bendruomenės valdybą. Įprasta tvarka prisistatant, buvau paprašyta paminėti ir tai, ką esu nuveikusi. Tai įvyko prieš septynerius metus. Likimas lėmė, kad buvau labai artima su Helly ir Alfredo Binderio-von Glenck šeima. Šviesios atminties Alfredas Binderis buvo visapusiškai išsilavinęs žmogus, studijavęs Bazelio Muzikos Akademijoje, grojęs Bazelio simfoniniame orkestre mušamaisiais. Vėliau jis studijavo si-

nologiją, japanologiją ir Rytų Azijos meno istoriją Frankfurto ir Heidelbergo universitetuose, išmoko japonų kalbą. Ilgą laiką jis su šeima gyveno Japonijoje, dirbo Osakos universiteto kalbos ir kultūros fakultete, o žmona dėstė smuiko discipliną Osakos muzikos institute. Grįžęs į Europą, Alfredas Binderis dėstė Miuncheno universiteto Rytų Azijos fakultete budistinio meno ikonografiją. 1993 m. šeima grįžo į Šveicariją, gyveno Cuge. A. Binderis visą gyvenimą sistemingai rinko knygas, filmus ir Azijos meną.

Po A. Binderio mirties kilo klausimas, ką daryti su didelę vertę turinčia biblioteka, kurios didžiąją dalį sudarė profesinė literatūra japonų, kinų kalba, antikvarinę vertę turinčios meno knygos, žodynai, filosofinė literatūra. Mano pasiūlymas buvo dovanoti ją Vilniaus universitetui. Tačiau tai nebuvo lengvas kelias, nes šia biblioteka labai domėjosi specialistai iš besikuriančio Orientalistikos centro Rygoje bei Vokietijos universitetai. Kaip

VU Orientalistikos centro biblioteka. Centro archyvo nuotrauka.

Helly Binder von Glenck prie kolekcijos savo namuose Cuge. Ritos Žiedaitės asmeninio archyvo nuotrauka.

dabar prisimenu, skambinau tėčiui į Vilnių, prašydama padėti susisiekti su Vilniaus universitete dirbančiais specialistais. Taip pavyko surasti profesorių Audrių Beinorių. Pasikvietėme jį į Šveicariją apžiūrėti kolekcijos ir susipažinti. Buvo iš tiesų jaudinantis momentas, kai buvo nuspręsta, kad ši didžiulė dovana keliaus į Lietuvą. Tik kilo klausimas, kaip ji pasieks Vilnių. Čia daug prisidėjo Lietuvos užsienio reikalų ministerija. Pervežimas vyko keliais etapais. Savaitgaliais ar radusi laisvo laiko, važiuodavau į Cugą, ir mudvi su Helly Binder rūšiuodavome knygas ir dėdavome į dėžes. Kai mintimis grįžtu į tą laiką, suprantu, kad tai iš tiesų buvo didžiulis darbas ir didžiulė dovana Lietuvai.

Deja, prieš metus netekome ir šviesios atminties Helly Binder von Glenck.

Orientalistikos centras (OC) – tai Vilniaus universiteto padalinys, vykstantis mokymo ir tiriamuosius mokslinius darbus. Jis pradėtas atkurti nuo 1993 metų. (Vilniaus universitete 1910 m. buvo įkurta Rytų kalbų katedra, kuri sovietmečiu buvo uždaryta).

Šiandien Orientalistikos centre dirba virš 30 specialistų. Centras vykdo šešias Bakalauro ir Magistro studijų programas. Dar apie 2000-uosius metus OC biblioteką tesudarė apie 1000 knygų. Šiandien šio centro biblioteka – didžiausia orientalistinė mokslinė biblioteka Lietuvoje ir Baltijos šalyse. Ją sudaro per 10 000 knygų ir meno albumų, virš 3 tūkst. mokslinių ir kitų žurnalų, Azijos kinematografo filmų ir kultūros populiarinimo laikmenų. Visi bibliotekos fondai - tai mokomoji ir mokslinė Azijos kalbų, kultūrų, religijų, filosofijos, antropologijos ir meno istorijos literatūra.

Pasak Orientalistikos centro direktoriaus prof. Audriaus Beinoriaus, gauta A. Binderio kolekcija buvo ypatingai svarbi. Ji pakylėjo bibliotekos vertę į kitą lygį. Ir šiandien ji yra didžiausia privati kolekcija Orientalistikos centre. Kolekcija yra laikoma atskiroje Alfredo Binderio vardu pavadintoje patalpoje. A. Binderio kolekcija yra labai vertinga. Jos knygų negalima išsinešti, jomis galima naudotis tik skaitykloje.

A. Binderis buvo geras Rytų Azijos žinovas ir nuoseklus kolekcionierius. Jo asmeninėje kolekcijoje daugiausia

knygų japonų ir kinų kalbomis, kiek mažiau sanskrito ir korejiečių, taip pat daug vokiečių, prancūzų ir anglų kalbomis. Vien meno albumai sudaro apie 1500 vienetų.

Po pusantų metų nuo kolekcijos pargabenimo į Lietuvą, įvyko jau su-katalogizuotos jos atidarymas ir atidavimas skaitytojams. Galima sakyti, kolekcija atgimė naujam gyvenimui. Atidarymo ceremonijoje dalyvavo mecenatė ponija Helly Binder von Glenck, jos sūnus Frankas Binderis ir Rita Žiedaitė iš Šveicarijos.

Orientalistikos centro biblioteka ir Alfredo Binderio kolekcija yra VU Centrinuose rūmuose, Universiteto g. 3. Ji atvira visiems VU bibliotekos skaitytojams. Alfredo Binderio kolekcijos patalpoje stovi du standai. Vienas supažindina su pačiu kolekcionieriumi, antras – su kolekcijos mecenate Helly Binder von Glenck. Bet, tikriausiai, šios asmenybės būtų likę nežinomos Lietuvos akademikams ir studentams, jei šalia nebūtų buvę žmogaus, kuriam buvo ne tas pats, kurio Europos universiteto bibliotekos lentynose atsiras jų kolekcija.

Ar žinote, kad... Helvetų Respublika, egzistavusi mažiau nei 5 metus XVIII –XIX amžių sandūroje turėjo tų pačių spalvų vėliavą, kaip Lietuva?

Helvetų Respublika (vok. *Helvetische Republik*, pranc. *République helvétique*, ital. *Repubblica elvetica*) buvo įkurta 1798 m. balandžio 12 d. vietoj egzistavusios Eidgenossenschaft, kaip prancūzų revoliucijos eksportas į kaimyninę šalį. Helvetų Respublikos sostinė pradžioje *de facto* buvo Lucernos miestas, o *de jure* –Aarau (1798), vėliau -Lucerna ir nuo 1802m - Bernas. Tuo metu jos teritorijoje gyveno 1 493 726 (1800m.) gyventojų. Jų valiuta buvo Frankas („franc de Suisse“). 1803m. kovo 10 d. Helvetų Respublika buvo panaikinta.

Įdomus faktas, kad ši beveik 5 metus egzistavusi Helvetų Respublika turėjo tų pačių spalvų vėliavą, kaip vėliau pasirinko Lietuva. Tik jų išsidėstymas buvo - žalia, raudona, geltona.

Išrinkta nauja ŠLB valdyba

2014m. vasario 22d. vykusiam ŠLB narių visuotiniame metiniame susirinkime Ciuriche buvo išrinkta nauja 7 narių valdyba 2014-2015 m. kadencijai.

Pirmojo posėdžio metu ŠLB valdybos pirmininke vienbalsiai išrinkta Jūratė Caspersen. Valdybos narės pasiskirstė atsakomybių sritimis sekančiai:

Jūratė Caspersen – ŠLB valdybos pirmininkė, taip pat atsakinga už švietimą, administraciją ir archyvus

Julija Daugėlaitė – prancūziškos Šveicarijos dalies lietuvių veiklos koordinatore

Erika Kancerevyčienė – itališkos Šveicarijos dalies lietuvių veiklos koordinatore

Laura Kacienaitė – Berno lietuvių veiklos koordinatore

Vilma Kinčiūtė Kern – ŠLB finansininkė.

Dr. Lijana Tagmann – ŠLB laikraščio „Šveicarijos lietuvių žinios“ vyr. redaktorė

Rita Žiedaitė – kultūrinių projektų koordinatore

Naujoji bendruomenės valdyba: Rita, Jūratė, Erika, Vilma, Lijana ir Julija. Ignės Kinčiūtės nuotrauka.

2014-ieji - Kristijono Donelaičio metai

JŪRATĖ
CASPERSEN

Lietuvos Respublikos Seimas 2014-uosius paskelbė Kristijono Donelaičio metais, minint lietuvių grožinės literatūros pradininko, poemos „Metai“ autoriaus 300-ąsias gimimo metines. Šiai progai suplanuota ir jau įvyko visa eilė literatūros, dailės, teatro, muzikos, leidybos, edukacinių ir kitokių renginių Lietuvoje ir užsienyje.

Apie K.Donelaičio kūrybos reikšmę mūsų tautai, jos kultūrai ir literatūrai daug prirašyta. Jo garbei ir įamžinimui parašyti ištisi literatūriniai ir

muzikiniai kūriniai, sukurtos medalių kolekcijos, skulptūros, nutapyti paveikslai. Paties K.Donelaičio kūrybą šiandien galima skaityti dvidešimčia pasaulio kalbų, poema „Metai“ išversta į dvylika užsienio kalbų, lietuvių kalba „Metai“ išleisti net keletą kartų. Kaip ypatingą nacionalinę vertę turintis kūrinys, K. Donelaičio poema „Metai“ 1977 m. įtraukta į UNESCO literatūrinių šedevrų sąrašą.

K.Donelaitis yra įamžintas ir Mažosios Lietuvos žemėje. 1979 m. buvo atstatyta Tolminkiemio bažnyčia, joje įrengtas Donelaičio memorialinis muziejus. Po bažnyčia įrengta kriptė - mauzoliejus, kur buvo perlaidoti rašytojo palaikai. Atstatytas ir buvusios klebonijos pastatas. Gimtuosiuose Lazdynėliuose, minint poeto 275-ąsias gimimo metines, pasodintas 275 ąžuoliukų parkas, o 1992 m.

pastatytas ir pašventintas paminklinis akmuo (1).

K.Donelaičio reikšmė mūsų tautai apima ne tik jo literatūrinį palikimą ir poemą „Metai“, kurią poetas Justinas Marcinkevičius pavadino lietuviškąja Biblija (2). K.Donelaitis savo istoriniame vietoje ir laiko fone iškyla kaip lietuvių kalbos puoselėtojas, kovotojas prieš vietinių gyventojų nutautinimą, jų germanizaciją, tautiškumą tiesiogiai sugretinęs su dorybe.

Požiūris į istorinį kontekstą keičiasi su laiku ir besikeičiančia aplinka, ir tai ne tik leidžia, bet ir verčia pažiūrėti į K.Donelaičio gyvenimą ir kūrybą kitaip. Kitoks požiūris iškelia naujas reikšmes, išryškina arba susilpnina tam tikrus aspektus. Todėl sugrįžimai prie „senos temos“, iškelia naujas įžvalgas, naujas interpretacijas.

Istorinis K. Donelaičio gyvenimo ir kūrybos kontekstas neišvengiamai nuveda mus į žemės lopinėlių anapus Nemuno, kuris nešiojo Lietuvos vardą, bet niekad nebuvo Lietuvos valstybės dalis. Tai Prūsų Lietuva arba Mažoji Lietuva. Šis pavadinimas jau nuo XVI a. pradžios vartotas vokiečių kronikose. O jos gyventojai - tai iš vakarinių baltų genčių ir dalies didlietuvų iki XVI a. susiformavusi bendruomenė, pasivadinusi ir vadinama lietuv(i)ninkais arba mažlietuviais (1, p. 16).

Mažąją Lietuvą akademikas Zigmas Zinkevičius pavadino „kryžiuočių pavergtą lietuvių tautos dalimi daugiau nei 700 metų valdyta vokiečių“ (3, p. 277). (Istoriniai šaltiniai rodo, kad kai kuriais diplomatiniais sumetimais Mindaugas 1253 m. Sklavą ir Nadruvą buvo padovanojęs Livonijos ordinui. Bet prijungti tos žemės prie Lietuvos nebespėta: 1274-1283 m. ją užgrobė kryžiuočiai. Apie 200 metų tęsėsi nepaliaujami karai. Lietuviai niekada nepripažino kryžiuočių teisę tuos kraštus valdyti ir nesiliovė dėti pastangų išvaduoti savo žemę. Bet nepalankios situacijos verčiamas Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas 1422 m. prie Melno ežero sudarė su Kryžiuočių ordinu taikos sutartį, kuria sutiko palikti Mažąją Lietuvą Ordino valdžioje. Likimo buvo lemta,

Dr. Arvydas Juozaitis paskaitos metu Ciuriche. Dr. Lijanos Tagmann nuotrauka.

kad Melno sutartimi nustatyta siena tarp Didžiosios ir Mažosios Lietuvos išsilaikė iki 1923 m. sausio 15 d. (4, p. 13). Bet tai nereiškia, kad tuos 500 metų Mažoji Lietuva ir Klaipėdos kraštas visą laiką buvo vokiečių valdomas).

Toks istorinis kontekstas rodo, kad už valstybinės Lietuvos sienos pasilikę lietuviai turėjo nuolat kovoti už savo kalbos, kultūros ir tapaty-

bės išlaikymo teises. Ar ne todėl J. Marcinkevičius savo poetinėje dramoje „Mažvydas“ (veiksmas vyksta Mažojoje Lietuvoje) vienam iš veikėjų leidžia pasakyti „*tas Nemunas, sakau, tai pykčio upė*“, nes perskyrė lietuvių tautą valstybine siena. Anoje Nemuno pusėje – Mažojoje Lietuvoje – liko tautos dalis, kuri kentėjo nuo vokiečių, o šioje Nemuno pusėje – Didžiojoje Lietuvoje – lietuvių tauta kentėjo nuo lenkinimo ir rusinimo. Mūsų tautai ištis yra tekę dideli išbandymai, daug iškentėta ir ištverta, ir mums visad reikėjo būti stipriems, kad išliktume savimi. Čia galime prisiminti to paties J. Marcinkevičiaus viename interviu pasakytus žodžius: „*Aš didžiuojuosi, kad esu lietuvis. Bet noriu pridurti, kad būti lietuviu - labai sunku. Tragiškai sunku.*“

K. Donelaičio 300-ųjų gimimo metinių minėjimas SLB

Ciuricho lietuviškos knygos klubas 2014 m. sausio 25 d. surengė bendruomenei popietę „*K. Donelaičio metus pasitinkant...*“, į kurią pakvietė filosofą ir rašytoją dr. Arvydą Juozaitį. Norėta pakalbėti ne tik apie K. Donelaitį ir „Metus“, bet ir apie Mažąją Lietuvą, jos istoriją, kultūrą, žmones - apie to krašto GENIUS LOCI (vietovės dvasią), kai gyveno ir kūrė K. Donelaitis,

K. Donelaičio kapas Tolminkiemio bažnyčios rūsyje. Aldonos Ruseckaitės nuotrauka.

Gausiai susirinkę popietės dalyviai. Dr. Lijanos Tagmann nuotrauka.

bei šiandieninius tos teritorijos šeiminkus. A. Juozaitis labai gerai pažįstą kraštą; jis 2004-2009 m. dirbo Lietuvos generalinio konsulato Kaliningrado srityje kultūros atašė, 2007 m. parašė knygą apie Karaliaučių „Karalių miestas be karalių“, keletą metų bendradarbiavo žurnalų „Baltika“ ir „Paralelės“ (Kaliningradas/Karaliaučius - Klaipėda) redakcinėse kolegijose. Už Mažosios Lietuvos kultūros paveldo garsinimą, 2012 m. A. Juozaičiui buvo paskirta Liudviko Rėzos kultūros ir meno premija.

Vakaronėje K. Donelaičio „Metai“ suskambo ne tik lietuviškai, bet ir latviškai, meistriškai buvo nutiesta paralelė tarp XVIII a. evangelikų liuteronų kunigo pietisto K. Donelaičio ir Tėvo Stanislovo, lietuvininkų gyvenimo Prūsų Lietuvoje ir lietuvių padėties lenkinamoje Didžiojoje Lietuvoje. Primintos istorijos pamokos, kaip Kryžiuočių ordino lopšys tapo pasaulietine hercogyste, ir kaip užkariautojas pasikrikštijo išnaikintos tautos vardu.

Bet bene įdomiausia buvo iš pirmų lūpų išgirsti apie tą kraštą nuo to laiko, kai Königsberg virto Kaliningradu. Tai ir sudaro A. Juozaičio knygos „Karalių miestas be karalių“ esmę.

Po Pirmojo pasaulinio karo Mažoji Lietuva 1923 m. buvo padalinta į dvi dalis. Klaipėdos kraštas atiteko Lietuvai, visa kita - Rytų Prūsija - liko Vokietijos valdžioje. Po Antrojo pasaulinio karo, 1945 m. Potsdamo konferencija Rytų Prūsiją padalino tarp TSRS ir Lenkijos. Mažosios Lietuvos žemės lopinėlis užimantis tik apie 15

100 kvadratinį metrų tapo 39-uju Rusijos Federacijos regionu. 1945 m. pabaigoje Königsberge gyveno daugiau nei 60 000 vokiečių kilmės žmonių, srityse - dvigubai tiek. Iki 1948 m. virš 100 000 vietinių gyventojų buvo iškeldinti, ištremti ar sušaudyti vietoje, nežiūrint jų tautybės. Tarp jų buvo nemažai ir lietuvių kilmės vietos gyventojų.

Iš pradžių Kaliningrade tvyrojo laikinumo atmosfera, nes nebuvo žinoma, kiek ta teritorija priklausys Rusijai (ji buvo patikėta jai valdyti iki tolesnių teritorinių klausimų sprendimų). Per pirmąjį pokario dešimtmetį ten visiškai niekas nieko nedarė: buvo apleistos žemės, leista griūti pastatams. Viduramžių architektūra, vietovardžiai, didinga praeities dvasia neleido rusams jaustis šeiminkais (net griuvėsių plytos buvo traukiniais gabenamos Maskvos atstatymui). Per 20 metų tris kartus keitėsi gyventojai. Atvykėliai neužsibūdavo. Kaliningradas laikėsi ant komandiruočių iš kitų TSRS regionų žmonių pečių. Bet po kiek laiko pagaltota, kad reikia tą žemės lopinėlių greičiau pakeisti tiek, kad niekas jo daugiau nebenorėtų. Viskas, kas vokiška buvo karštligiškai naikinama: nudaužomos architektūrinės detalės, pakeisti beveik visi vietovardžiai (pvz. *Tolminkiemis* tapo *Čistyje prudy*), net vandenvardžiai surusinti. Bažnyčios ir kiti reikšmingi kultūriniai pastatai paversti sandėliais, dirbtuvėmis, sporto salėmis.

Tik beveik po pusės amžiaus atėjūnuose palengva prabudo suvokimas ir kaltės jausmas, kad gyventa ne krašto istorija, o ideologija. 1991 m. Kali-

ningrado sritis atverta užsieniečiams, o 2005-aisiais atšvęstas miesto (!) 750 metų jubiliejus.

Vakaronėje buvo prisimintas ir Karaliaučiaus universiteto profesorius Liudvikas Rėza, be kurio mes šandien greičiausiai nežinotume nei apie patį Kristijoną Donelaitį, nei apie jo 10 metų (1765-1775 m.) rašytą kūrinį - hegzametrų eiliuotą keturių dalių poemą. Ji buvo Liudviko Rėzos suraikiota iš rankraščių ir nuorašų, duotas jai „Metų“ pavadinimas ir pirmą kartą išleista 1818 metais (t.y. 38 metai po K. Donelaičio mirties).

Pasak A. Juozaičio, kiekvieną lietuvi bent kartą gyvenime baltiška siela turi atvilioti prie Karalių pilies griuvėsių, kur buvo išspausdinta pirmoji mūsų knyga, iš kur į mus kreipiasi Kristijonas Donelaitis.

Literatūra ir šaltiniai:

1. Narbutas Sigitas (sud.), *Kristijonas Donelaitis. Metų ir raštų ratas*. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, Vilnius, 2014.
2. Mickuvienė Vida, *Mažoji Lietuva lietuvių kultūros kontekste* www.donelaičio.info (pranešimas, skaitytas 2010 04.15 Marijampolės kolegijoje vykusioje Resp. mokslineje praktinėje konferencijoje).
3. Zinkevičius Zigmas, *LIETUVIAI. Praeities didybė ir sunykimas*. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Vilnius, 2013.
4. Vanagaitis Jonas, *Kovos keliais*. Antrasis leidimas. Vilnius, 2012.
5. Ruseckaitė Aldona, *Donelaičio būrai, pavirtę gandrais*, Kauno kultūros ir meno savaitraštis „Nemunas“ Nr. 26, 2013m. liepos 4-10.

Anapus Gotardo tiesiami tiltai į Lietuvą

Paklausus, ar septyniolika kilometrų – tai daug, tikriausiai nuspręstume, kad tokį atstumą įveikti vienas juokas. Tačiau pridūrus, kad šį atstumą reikia pravažiuoti po kalnu, suabejotume. Todėl San Gotardo tunelis, trečias pagal ilgį visame pasaulyje, tarsi nematoma užtvara skiria itališkąją Šveicarijos dalį, kur vingiuoja Tičino upė, davusi pavadinimą ir pačiam kantonui. Čia, Šveicarijos pietuose, visi klega itališkai, mėgaujasi espresso, kerta makaronus, o savaitgalius leidžia Milane ar Italijos pajūryje. Nepaisant to, kad kiekvieną darbo dieną Tičiną užlieja čia dirbančių italų banga, nenustebkite, jei prie gretimo staliuko išgirsite kalbant lietuviškai. Lietuvių bendruomenė Tičine ne tokia jau maža, ir kas geriau, jei ne Lietuvos Garbės konsulas Tičino kantonui Gintautas Bertašius, gali plačiau papasakoti, kaip sekasi lietuviams anapus Gotardo.

Kokio dydžio šiuo metu lietuvių bendruomenė Tičine?

Mano žiniomis, pagal turimus kontaktus, dabar Tičine gyvena apie 40-50 lietuvių. Gali būti, kad dalis jų jau yra išvykę, o dalis – naujai atvykusieji. Darant prielaidą, kad dalis emigrantų iš vis nesiregistruoja ir nebendrauja, turėtų būti apie 100 lietuvių.

Gyvenate Tičine jau daugiau nei 20 metų, kaip jūsų pastebėjimais, per pastaruosius keletą metų pasikeitė lietuvių bendruomenė?

Kai su šeima atvažiavome čia 1996 metais, buvome pirmosios kregždės. Tuo metu bendruomenėje galėjome suskaičiuoti pirmąją dešimtį už mus anksčiau atvykusių lietuvių, kaip antai ponias Barba, kunigas Albinas Jeraminas. Vėliau lietuvių ėmė daugėti, o dabar jau atvažiuoja nebe moterys, nutekėjusios į šį kraštą, bet šeimos, nusprendusios čia gyventi. Mano žiniomis, Tičine jau turime tokias 4-5 šeimas, įsikūrusias pastaruoju metu.

Kokie žmonės sudaro lietuvių bendruomenę Tičine, kaip jie atsidūrė šiame itališkai kalbančiame Šveicari-

jos krašte?

Manau, galime išskirti keturias atvykėlių kategorijas. Pirmiausia ir didžiausia emigrantų dalis iš Lietuvos – tai taip vadinami meilės emigrantai – daugiausia už vietinių šveicarų išteklėjusios moterys. Antra kategorija – specialistai. Kaip vieną tokį pavyzdį galėčiau paminėti Juliją Klimušinę iš Klaipėdos, kuri atvažiavo dirbti į Lugano kardiocentrą, po to įkūrė savo kabinetą ir sėkmingai verčiasi privačia širdies ligų gydytojos praktika. Taip pat yra lietuviai, turintys savo odontologijos kabinetus, parduotuvėles. Trečia kategorija – studentai, atvažiuojantys studijuoti į Lugano universitetą (Università della Svizzera italiana). Ir skirtingai nuo specialistų, kaip ketvirtą kategoriją, išskirčiau šeimas, pasiryžusias į čia perkelti savo šeimos šaknis. Dabar kaip tik turime tokį atvejį, kai dar pakankamai jaunas ir sėkmingas verslininkas, išstudijavęs įvairias šalis, kur būtų galima perkelti savo pagrindinę kompaniją, nutarė tai įgyvendinti Šveicarijoje. Iš pradžių bandė kurtis Bazelyje, po to pervaziavo į Tičiną, nes mano, kad jo šeimos ir vaikų ateiviai ši vieta yra tinkamiausia.

Esate Lietuvos Garbės konsulas Tičino kantone. Ar dažnai tenka pabendrauti su tėvynainiais ir kokiais klausimais?

Tiesą pasakius, ne taip dažnai jie į mane ir kreipiasi. Juk atstumas iki Lietuvos yra santykinai nedidelis, nesame Kolumbijoje ar Argentinoje, kur žmonės tėvynės nemato dešimtmečiais. Jei kreipiasi, tai dažniausiai dėl dokumentų pratęsimo, keitimo ar legalizavimo. Jie dažnai nežino procedūrų ir kreipiasi į mane, nors šias funkcijas atlieka LR ambasada Berne. Kita vertus, kreipiasi ir ne lietuviai, o Šveicarijos institucijos, kai mūsų tėvynainiai patenka į bėdą. Deja, buvo atvejų, kai lietuviai buvo uždaryti ir į cypę. Kaip Garbės konsulas turiu galimybę su jais pabendrauti. Galiausiai per metus būna ne vienas atvejis, kai Tičine pametami lietuvių dokumentai, pavyzdžiui, netyčia paliekami mui-

Lietuvos Garbės konsulas Tičino kantonui Gintautas Bertašius.

tinėje. Jie atkeliauja į konsulatą ir aš juos persiunčiu į Lietuvą.

Paminėjote labiau kasdienišką veiklą, bet teko skaityti ir apie Jūsų inicijuotus bendrus Tičino ir Lietuvos projektus?

Dažnai norint pačiam nusijuokti, reikia pačiam ir pasikutenti. Garbės konsulų veikla nėra griežtai reglamentuota, tad turiu nemažą terpę saviveiklai. Juolab, kad Tičiną su mumis tiesiogiai sieja du 1918 m. Lietuvos Nepriklausomybės akto signatarai - Kazimieras Steponas Šaulys, kuris po karo daug metų gyveno seserų brigitičių vienuolyne (jo atminimas ten įamžintas memorialine lenta) ir Jurgis Šaulys, palaidotas Kastanjolos kapinėse Lugane. Beje, Kazimieras Steponas Šaulys taip pat buvo palaidotas Lugane, tačiau tiesiant autostradą tos kapinės buvo panaikintos, o jo palaikai – perlaidoti Romoje. Todėl iki šiol būna sumaištis, netgi internetiniuose puslapiuose, kur kuris Šaulys yra palaidotas, tad tenka taisyti informaciją.

Sąsają su Tičinu yra ir žymiai daugiau: čia kurį laiką gyveno dailininkas Petras Kalpokas, tapytojas Antanas Mackevičius, litvakas skulptorius Markas Antakolskis, padovanojęs Lu-

ganui skulptūrą „Miegantis Sokratas“, kuri ilgą laiką puošė centrinį miesto parką, kol nebuvo išvežta restauracijai.

Manau, kad viena pagrindinių Garbės konsulo funkcijų yra inicijuoti jungtis, naudingas Lietuvai. Pastaruoju metu, bendradarbiaujant su Vytauto Didžiojo universitetu, buvo padarytas mažytis atradimas, kad tičiniečiai architektai Lietuvos Didžiojoje kunigaikštystėje sukūrė baroką. Šis projektas yra tęstinis, Lugano ir Vytauto Didžiojo universitetai dirba kartu, Kaune jau apsilankė žymus architektas Mario Botta. O dabar laukia Tičino kantono vyriausybės vizitas į Lietuvą šių metų birželio 8-9 d., kuris gali tapti impulsu tolimesniam Lietuvos ir Tičino bendradarbiavimui.

Tokių projektų nauda tikriausiai ne vien mokslinė ir istorinė?

Jei Tičino kantono vyriausybė važiuoja į Lietuvą, tai savaime aišku, kad vyksta ne tik du ministrai, bet ir įvairių verslo, transporto, pramoninkų ir kitų asociacijų vadovai, kurie savo ruožtu norės susitikti su Lietuvos atitinkamų asociacijų atstovais. Kaip juos galima įkalbėti vykti? Pasakyti: „Važiuojam į Lietuvą, nes ji yra pati

nuostabiausia”? Visos šalys save pristato kaip nuostabiasias. Bet kai atrandame stiprų emocinį ryšį – “jūsų protėviai pastatė Vilniuje daug pastatų, iš kurių apie 20 stovi iki šiol ir juos galima pamatyti (Sapiegų, Radvilų rūmai, Pažaislio vienuolynas, šv. Terezės bažnyčia ir kt.)”, jie nori važiuoti, domėtis ir megzti tolimesnius verslo ryšius. Tad tokių tiltų sukūrimas yra pats pagrindinis dalykas.

Tičino ir Lietuvos sąsajos akivaizdžios, o kaip rasti sąsajas ir bendrus taškus, kurie suvienytų Tičino lietuvių bendruomenę?

Labai sunkus klausimas. Rekomenduočiau visiems perskaityti profesoriaus Egidijaus Aleksandravičiaus knygą „Karklo diegas. Lietuvių pasaulio istorija“, kuri aiškiai parodo, kaip mūsų emigrantai yra išsibarstę ir susiskaldę. Todėl labai sunku atrasti mus vienijančius dalykus. Man pačiam dažnai kyla klausimas, kodėl, pavyzdžiui, žydų ar armėnų diasporos yra tokios vieningos, o lietuviai yra tokie susiskaldę? Todėl, kad pirmasis dvi diasporas vienija išskirtinė religija. O mūsų religija – bendra su kitomis katalikiškomis tautomis, tad mes greitai asimiliuojamės ir įeiname į kitas tautas. Todėl, mano nuomone,

mus gali suvienyti tik geri ir gražūs projektai. Pavyzdžiui, kai organizavome parodą Mendrisio San Sisinio bažnyčioje, kurioje apsilankė beveik tūkstantis žmonių, aš turėjau dešimt savanorių, kurie aukojo savo savaitgalį ir nemokamai su džiaugsmu būdavo toje parodoje.

Dabartinė mūsų visuomenė vos spėja suktis. Nebėra tų laikų, kai tėvynės ilgesys jungė visus. Ir koks gali būti tėvynės ilgesys, kai kiekvieną dieną atsidarai internetą ir žinai viską, kas vyksta Lietuvoje? Tad šiandien mus vienijančios formos turi būti visiškai kitokios, ir projektai, manau, yra viena iš išeičių. Mes rengiame ekspedicijas į Sibirą, o kodėl negalėtume suorganizuoti ekspedicijos čia pat vietoje, susijusios su istorine Lietuvos asmenybe ar įvykiu? Jau neužilgo švęsime Lietuvos Nepriklausomybės akto pasirašymo šimtmetį, o kaip minėjau, Tičine gyveno net du šio akto signatarai. Galbūt tai ir būtų tas vienijantis projektas? Tikiu, kad kartu su bendruomene galime padaryti daug gražių dalykų.

Ačiū už pokalbį.

Kalbėjosi Erika Kancerevyčienė

Mažąją Lietuvą prisimenant: ką liudija senas giesmynas

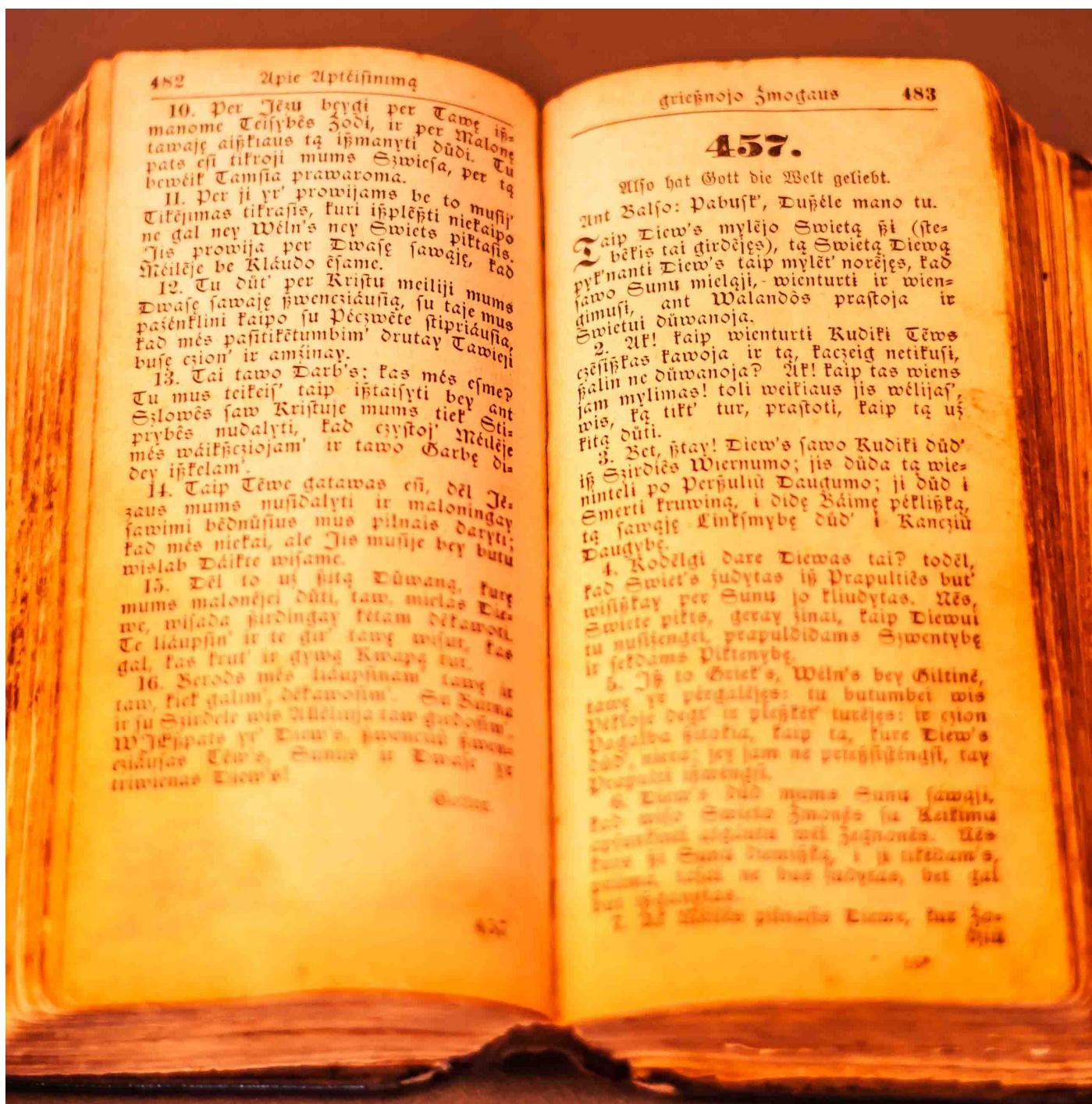
Minint 300 Kristijono Donelaičio gimimo metines, į tą ypatingą kraštą - Mažąją Lietuvą, mus gali nukelti ir nedideli istorijos liudininkai, kaip antai į mūsų bendruomenės narių rankas neseniai patekęs 1903 m. Karaliaučiuje išleistas evangelinis giesmynas lietuvių kalba. Jį mums padovanojo ponja Ingrid Lang-Seigis, kurios mama, šiuo metu gyvenanti Vokietijoje, yra išėivė iš Klaipėdos krašto. Ponja I. Lang-Seigis užrašė ir mamos pasakojimą, kad ir fragmentiškai perteikiantį to regiono dvasią.

Giesmyno pratarinėje rašoma: „Pagerintos Giesmju-Knygos, kurios brangiausios senos ir naujos Giesmes surašytos Dievu ant Garbės ir Prūsų

Karalystėje esantiems Lietuviniams ant Dušių Išganimo podraug su Maldų Knygomis kuriosia ne tik tautos senos, bet ir naujos maldos randamos yra”. Iš šios knygos buvo giedama prieš Pirmąjį pasaulinį karą, jo metu, po jo, taip pat į valdžią atėjus A.Hitleriui tose apylinkėse, kuriose pamaldos dar buvo oficialiai leidžiamos. Kaip ir visų laikų krikščionims tai buvo paguodos, džiaugsmo bei jėgų šaltinis, o taip pat tarnavo dalijantis tikėjimu bei drąsinant vienas kitą jame.

Po Antrojo pasaulinio karo sumaišties, kai vis daugiau Rytprūsių gyventojų grįždavo į Klaipėdos kraštą iš tremties Rusijoje arba po išvarymo, daug giesmynų buvo randama šuli-

1903 m. Karaliaučiuje išleistas giesmynas. Abiejų nuotraukų autorė dr. Lijana Tagmann.

niuose, drėgnuose podėliuose, nes visi namai buvo išplėsti. Tarsi per stebuklą jų lapai nebūdavo suirę, tekstas dar būdavo matomas, taigi permirkusios knygos buvo atsargiai nuvalomos, išdžiovinamos, įrišamos ir kaip didelis turtas naudojamos rytinių ir vakarinių pamaldų metu. Po karo bažnyčios buvo sugriautos, ir sekmadieninėms pamaldoms tikintieji rinkdavosi ūkiuose pastatuose arba namuose. Tai skatino dalinimąsi giesmynais, kad kiekviena šeima turėtų bent vieną. Buvo ne taip svarbu ar mergaitė namuose miegodavo ant šieno ar lovoje,

ar turėdavo lėlę, dažnai jos didžiausias noras būdavo turėti savo giesmyną. I.Lang-Seigis mama pasakoja, kad viena devynmetė mergaitė paprašė savo tėvų atiduoti jai menkavertę avies vilną, iš jos ganydama laukuose gyvulius numezgė keletą porų kojinių ir įdavė jas savo mamai parduoti turguje, kad už gautus pinigus galėtų nusipirkti sau giesmyną. Kitas žingsnis buvo kuo greičiau giesmės išmokti. Panašių pasakojimų buvo galima išgirsti ir apie kitus vaikus.

Šveicarijos lietuvių bendruomenei

padovanotasis giesmynas susidėvėjęs ir daug ko matęs, lagamine su kitomis giesmių knygomis, Biblijomis bei įvairia krikščioniška literatūra iš Mažosios Lietuvos nukeliavęs į Vokietiją. Jo buvusi savininkė pastebi, kad nors ir laiko save vokieta, jaučia turinti lietuviškas kultūrinės bei kalbinės šaknis. Jos Rytprūsių tarmė vietinių gyventojų būna tuojau pastebėta, o susitikusi su moterimis kilusiomis iš to paties krašto ji vis dar kartais iš lietuviško giesmyno pageda...

Paruošė dr. Lijana Tagmann

160 metų jubiliejus neliko nepastebėtas

DIANA BRUNNER

Žmogus nepakeičiamas laike, nepakartojamas žemėje. Kiekvienas skleidžia gyvenime savo šviesą – ryškią ar blankią, tačiau ypatingą. Istorija skaičiuoja šimtmečius, žmogus – metus, valandas, dienas. Šie metai jubiliejiniais tapo Aidai ir Juozui Kurmanavičiams. Abiems sukanka po 60 ir rubininės vestuvės suapvalina jubiliejaus sumą iki 160 metų. Jau nuo 1990-ųjų apsigyvenę Šveicarijoje, A. ir J. Kurmanavičiai būrė apie save lietuvių kasmetiniams susitikimams, organizuodavo iškylas dviračiais ir šaunias vasaros šventes – Jonines Ciuriche. Beveik visi iš mūsų pažįstame Aidą ir Juozą, ir labai norėjau pakalbinti juos pasidalinti savo šeimos istorija su „Šveicarijos lietuvių žinių“ skaitytojais. Tačiau Aida kukliai pasipriešino, sakydama, kad tegu kas nors iš draugų apie juos papasakoja. O draugų jie turi daug, tad surasti rašančių nebuvo sunku. Seniausiai juos pažįsta buvusi mūsų bendruomenės pirmininkė Janina Survilaitė Vaitkevičienė. Ji mielai sutiko pasidalinti savo mintimis apie jubilijatus ir prisiminti bendruomenės gyvenimą prieš porą dešimtmečių. Taip pat pakalbinau Sonatą Zabulionienę bei Iloną Katkienę, labai gražiai atsiliepusias laiškais. Pastebėsite, kokią ryškią ir ypatingą šviesą skleidžia Aida ir Juozas...

Janina Survilaitė:

Su Aida ir Juozu Kurmanavičiais susipažinau Šveicarijoje. Mūsų artima draugystė matuojama dvidešimčia brandžios veiklos metų. Esame perėmėjai ŠLB veiklos iš senos išeivių kartos ir perdavėjai naujai. Laikome didele laime, kad iš labai arti pažinome senuosius išeivius: Vakarų Europoje ir pasaulyje žymius akademikus, savo šviesumu ir meile gyvenimui išlikusius mūsų atminty. Iš jų išmokome brangių dvasinių dalykų: tole-

rancijos, žmogiškumo, nesuvidinto patriotizmo.

Į senųjų išeivių būrį pirmoji įsijungė Aida, XX a. paskutiniame dešimtmetyje pirma iš naujai atvykusių emigrantų išrinkta ŠLB Valdybos sekretore. Ji vedavo Vasario 16-osios minėjimus, gražiai pagelbėdama susijungti į vieningą būrį bendruomenės senbuvams ir naujai atvykusiems lietuviams.

Senajai kartai pamažu iš ŠLB veikos traukiantis, rimtais patikėtiniais tapome mes tryse: aš, Aida ir Juozas. Išrinkta ŠLB Valdybos pirmininke pajutau užsikrovusi didžiulę atsakomybę, tačiau galėjau pasijusti tvirtesnė, kai šalia manęs buvo du autoritetingi, kūrybingi mokslininkai, sugebantys išlaikyti santykių pusiausvyrą, į bendruomenę įsiliejant naujiems, „šveicariškų“ reikalavimų dar nesuprantantiems ateiviams.

Aidos ir Juozo sumanumo dėka ŠLB atsirado nauji renginiai: kasmetinės

niai susitikimai Ciuricho „Brunnenfall“ restorane, išsilaikę jau gerokai virš poros dešimtmečių, lietuvišku papročiu suorganizuotos Joninės, dviračių išvykos į gamtą ir kt.

Nežiūrint savo įtempto tiesioginio darbo universitetinėje ligoninėje, svarbių mokslinių darbų rašymo ir įvairių akademinų, įsipareigojimų vykdymo, suteikusių Juozui garbingus medicinos mokslų daktaro ir profesoriaus vardus, jis niekada nėra atsisakęs pagalbos bendruomenės Valdybai. Tad garbingo jubiliejaus proga, ištikimiams Šveicarijos lietuvių bendruomenės nariams Aidai ir Juozui Kurmanavičiams linkiu kuo šviesiausių metų

Sonata Zabulionienė:

Su Juozu ir Aida susipažinome per mūsų pirmąją Vasario 16-tosios šventę Ciuriche. Buvome ką tik atvykę į Šveicariją ir Aidos prisipažinimas, kad jiedu su Juozu Šveicarijoje skaičiuoja daugiau kaip dešimtmetį, mums

Ši pora kartu jau 40 metų. Nuotrauka iš Kurmanavičių šeimos albumo.

Netikėtai ir linksmai Aidą ir Juozą per Vasario 16-osios šventę pasveikino Dr. Algirdas Žiogas. Ilonos Katkienės nuotrauka.

pasirodė tiesiog neįtikėtinas. Pirmas įspūdis apie Aidą ir Juozą pasitvirtino ir vėlesniais mūsų draugystės metais: Aida - egzotiška, gyva, jaunatviška, Juozas – išoriškai santūrus, su akyse žybsinčiais velniukais.

Apie jų pirmus gyvenimo metus Šveicarijoje žinome tik iš Aidos ir Juozo pasakojimų. Pradžia, kaip ir dažnam mūsų, nebuvo labai lengva. Juozas buvo universiteto mokslinis bendradarbis, pinigų užteko tik būtiniausia, šeimai keletą metų reikėjo spaustis nedideliame butuke.

Šiandien Juozas – Ciuricho universitetinės ligoninės ginekologijos skyriaus vyr. gydytojas, Aida darbuojasi universiteto laboratorijoje.

Aidos ir Juozo du vaikai, Ieva ir Juozas jaunesnysis, dabar jau yra suaugę ir savarankiški.

Kol Juozas siekė mokslinių aukštumų Šveicarijoje, Aida dar keletą metų su vaikais liko Lietuvoje ir įkūrė pirmąją šalyje privačią mokyklą. Kai šeima galutinai persikraustė gyventi į Šveicariją, dukra Ieva lankė lietuvišką gimnaziją Vokietijoje.

Prieš X metų Juozas suderino gydytojo profesinę patirtį su savo pomėgiu programuoti ir sukūrė unikalią programinę įrangą ultragarso aparatams.

Iš šios idėjos gimė savas verslas, kurį dabar sėkmingai toliau vysto Juozas Kurmanavičius jaunesnysis.

Jau daugelį metų Aida ir Juozas puoselėja dar vieną savo pomėgį – aistrą šokiams. Bent kartą per savaitę jie lanko šokių pamokas, nepraleidžia progų ir namuose dviese pašokti.

Aida ir Juozas mėgsta keliauti, ypač kruiziniais laivais, nes ten pašokti galima kas vakarą... Kelionės metu jiedu tampa tikromis kruizo žvaigždėmis: už savo sugebėjimus šokių aikštelėje būna kitų keleivių vaišinami kokteiliais, užmezga įdomias pažintis.

Juozui nemažai tenka pakeliauti po pasaulį ir dėl savo darbo. Į įvairias konferencijas, susitikimus, kai tik gali, jį lydi ir Aida. Vienos tokios kelionės metu prie Aidos ir Juozo prisijungėme ir mes. 2005 m. kartu vyko į Kanadą ir aplankėme rytinę jos dalį, Vankuverį. Kelionėje patirti nuotykiškai leido mums dar geriau vieni kitus pažinti ir sustiprino mūsų draugystę. Ta kelionė tapo ypač įsimintina dar ir dėl to, jog jos metu Aida ir Juozas gavo žinią, kad gimė jų pirmoji anūkėlė Emilija.

Aidos ir Juozo iniciatyva jau ilgus metus gyvuoja Ciuricho lietuvių penktadieniniai susijėimai.

Ilona Katkienė:

Jei reikėtų pavaizduoti Aidą simboliu, tai būtų liepsnojantis aukuras. Jokių būdų ne įkalinta židinyje ar krosnyje ugnis, o geltonai oranžinės atvirame ore plastiškai šokančios liepsnelės. O Juozas – kaip dailiai išraištytas metalinis žarsteklis, kurstantis tą liepsną ir palaikantis aukuro grožį.

Esu tikra, kad į Šveicariją jie prieš tuos daugybę metų atvažiavo (nors tada dar to ir nežinojo) su slapta ir labai svarbia misija iš aukščiau – kurstyti Ciuricho lietuvių susitikimus. Kad visi, atvykę ir pajutę tėvynainių nebuvimo šalia šaltį, turėtų kur sušilti ir paskutinį mėnesio penktadienį pasikrautų šiluma ateinančiam mėnesiui.

Tos ugnies yra pakankamai, tad prieš dvejus metus Aida įkūrė dar ir klubą norinčioms kartu semti ne tik Lietuvos, bet Šveicarijos kultūrinių turtų kodus – lankyti parodas, muziejus, paskaitas, šveicariškus renginius, o taip pat dalintis savo talentais ir kartu juos puoselėti. Be to, jos ir Juozo jaukus rūšys su veidrodžiais ir raudona sofute šaltu metu laiku tarnauja kaip kino teatras ir visų svarbių temų aptarimo vieta, o sušilus orams, vėl traukiame į ekskursijas. Esame aplankę net vandens valymo stotį!

Aidos buvimas kiekvieną susibūrimą įkaitina, pakelia iki tinkamos temperatūros, ir kiekvieną kartą kitaip: netikėtu klausimuku, nevyniojančiu į vatą komentu ar tiesiog puikiu spanguolių kisieliu ar karštu vynu. Todėl aplinkui ją ir ramiausias vanduo tampa burbuliuojančiu energija katilu...

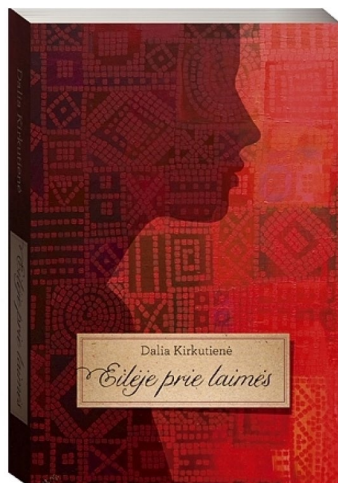
Mergaičių klubo ekskursija po Ciurichą su vedliu Luku. Ilonos Katkienės nuotr.

Kovo mėnesio Ciuricho knygų klubo susitikime sproginių pavasariniai pumpurai

ILONA
KATKIENĖ

2012 m. išleista Dalios Kirkutienės „Eilėje prie laimės“ Ciuricho knygų klube nepaliko abejingų. Nepaprastai meniškas, derantis prie rašymo stiliaus viršelį, lengvai „valgomi“ tekstai ir moteriško laimės virsmo tema – visa tai lyg nedidelė, bet kvapni pavasarių gėlių puokštelė pražydo skaitytojų sielose.

Visos keturios knygos herojės iškeptos toje pačioje formelėje – žavios, talentingos menininkės. Jos nestokoja materialinių gėrybių, bet liūdnai tursena aplinkinių joms primestais gyvenimais. Tad novelių veiksmo ašis juda link išsilaisvinimo, savo tapatybės gaivinimo darbų ir tikrųjų savo poreikių atradimo. Labai pavasariška atsinaujinimo ir pereinimo į turiningesnę gyvenimą tema ypač tiko kovo mėnesio klubo susitikimui, kai už pravertų langų garsiai sproginių pumpurai ir ryškiai švietė narcizų žiedai.

Trimis atvejais iš keturių knygoje viskas baigiasi gerai. Tai leidžia tikėtis, kad ir realybėje išlieka panaši proporcija, nes karštos klubiečių diskusijos parodė šią temą esant gerai pažįstamą ir aktualią.

Vakaras baigėsi ypač šviežia pavasariška gaida: Rita pasiūlė prikalbinti į gegužės mėnesio klubo susitikimą atvykti Editą Mildažytę, prieš metus pristatiusią knygą „Pasimatymas su Lietuva“, o Jūratę pažadėjo pasirūpinti tinkama sale.

Panašu, kad Šveicarijos lietuviams eilių prie laimės nėra – visada yra ką veikti ir kuo džiaugtis...

Ciuricho knygų klubas. Jūratės Caspersen nuotrauka.

Šveicarijos Konfederacijos Migracijos departamento duomenimis šiuo metu Šveicarijoje yra registruoti **1563** Lietuvos piliečiai (1041 moteris ir 522 vyrai).

Pastoviai gyvenantys šalyje - 1364 lietuviai, iš jų - 255 vaikai ir jauni-
mas iki 20 metų (68 iš jų – gimę
Šveicarijoje).

Daugiausia lietuvių yra Ciuricho
kantone - 373.

Ženevos kantone - 129,

Vo kantone - 128,

Berno kantone - 114,

Tesino kantone - 112,

Argau kantone - 101,

St. Galeno kantone - 100,

Bazelio miesto kantone - 72,

Vale kantone - 60,

Turgau kantone - 57,

Lucernos kantone - 49,

Soloturno kantone - 40,

Graubiundo kantone - 40

Bazelio kantone - 37,

Niušatelio kantone - 36

Cugo kantone - 25,

Švyco kantone - 24

Fribūro kantone - 13.

Mažiau nei po 10 lietuvių gyvena
Obvaldeno, Nidvaldeno, Uri, Jura,
Apencelerių ir Glarus kantonuose.

In Memoriam Mykolui Zakui

JŪRATĖ
CASPERSEN

2013 m. pabaigoje, išsiuntus bendruomenės žurnalo „Šveicarijos lietuvių žinios“ periodinį numerį, vienas netrukus sugrįžo atgal su perbrauktu adresu ir užrašu: „Miręs“. Susisiekius su šveicarų-izraelitų senelių namais „Margoa“, sužinojome, kad mūsų ilgametis bendruomenės narys Michael (Mykolas) Zakas iškeliavo Amžinybėn 2013 m. spalio 9 d. eidamas 88 metus ir yra palaidotas Ciuricho Oberfriesenberg žydų kapinėse.

Mykolas Zakas Šveicarijoje gyveno nuo 1974 metų. Jo kasdienybė buvo tampa susieta su žydų bendruomene ir tikėjimu, bet sporadiškas bendravimas su Šveicarijos lietuviais siejo jį su Lietuva, kurioje jis praleido savo vaikystę ir jaunystę bei beveik du pokario dešimtmečius.

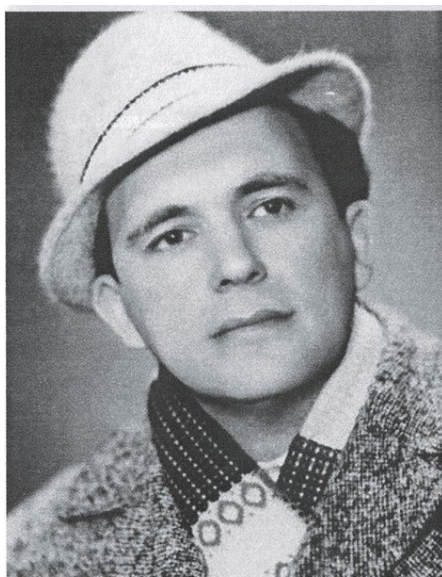
2004 m. M. Zakas išleido savo atsiminimų knygėlę vokiečių kalba „Ohne Wasser durch die Wüste Gobi“ („Be vandens per Gobi dykumą“). Tai autobiografinė apybraiža, parašyta lengvu, laisvo pasakojimo stiliumi, be skrupulingai surinktų datų ir įvykių detalių. 2005 m. pavasarį SLB Ciuricho Lietuviškos knygos klubas pasikvietė autorių į vakaronę pristatyti savo knygą ir pasidalinti prisiminimais. 79 metų Mykolas į vakaronę atvyko vienas pirmųjų, pasipuošęs šviesiu kostiumu ir skrybėle ir pats sutiko visas Knygos klubo nares su šypsena paspausdamas ranką. Susitikimas praėjo nuotaikingai, autorius džiaugėsi nemažu būriu lietuvių, kurios klausėsi ir klausinėjo, prašė autografo. Mykolo atsiminimuose - ne tik vaikystės ir jaunystės idilija tarpukario Kaune, bet ir nemažai pergyvenimų, skausmo ir net smurto, ypač karo metais, neretai vien dėl to, kad jis buvo žydas.

Mykolas Zakas gimė Tel Avive 1926 m. liepos 5 d. Jo tėvai, ką tik atsikė-

lę į tuometinę Palestiną iš Lietuvos, davė jam Moses vardą (Moses Sack), kurį jis 1950 m. pasikeitė į Michael, o pavardę susilietuvino pakeisdamas į Zakas. Nors gyventi Palestinoje buvo tėvų svajonė, nepasisėkus įsitvirtinti, jie 1927 m. sugrįžo atgal į Kauną. Mama savo namų svetainėje atidarė restoraną, o tėvas netoliese - batų gamyklėlę.

Šešiametis Mykolas pradėjo lankyti berniukų mokyklą, kuri vadinosi „Jawne“, ir kur pamokos vyko hebrajų kalba. Mokykloje jis dainavo chore, daug sportavo, žaidė krepšinį, futbolą, rankinį, o žiemą labai mėgo čiuožinėti. Gan anksti jis pradėjo lankyti violančelės pamokas pas tuo metu labai žymų muzikos profesorių Jakob Sakom, kuris, atėjus naciams turėjo palikti Hamburgą, kur dėstė aukštojoje muzikos mokykloje ir dirbo koncertmeisteriu Hamburgo Filharmonijoje. Mykolo violančelės pamokos mamos akyse buvo daug svarbesnės nei dėstomieji dalykai mokykloje.

Mykolo vaikystės ir jaunystės idilija baigėsi 1940-ųjų vasarą, užėjus sovietams. Buvo nacionalizuota tėvo batų gamykla, bet jis pats paliktas dirbti vadovu jau valstybei priklausančioje įmonėje. Tai vėliau išgelbėjo Zakų šeimą nuo tremties. 1941 m. birželio

Mykolo Zakas 60-aisiais metais. Nuotrauka iš knygos „Ohne Wasser durch die Wüste Gobi“.

21 d., jau prasidėjus karui, Mykolas išlaikė baigiamąjį muzikos mokyklos egzaminą, po kurio daugiau niekad nebepaėmė violončelės į savo rankas. Gyvenimas apvirto aukštyn kojomis, užklupusi Antrojo pasaulinio karo banga nubloškė viską, kas buvo šviesu ir nerūpestinga. Zakų šeima sėdo į pirmąjį traukinį, evakuojantį civilius gyventojus toliau nuo fronto į Rusijos gilumą. Šeima apsistojo netoli Taškento. Pragyvenimui pardavinėjo šeimos vertybes, kol jos palengva išseko. Mykolas gerai prisiminė, kad labiausiai tėvams buvo gaila parduoti savo šveicariškus laikrodžius.

Neužilgo nuo plaučių uždegimo mirė tėvas, o šešiolikmetis Mykolas su mama pragyvenimui užsidirbdavo tekstilės fabrike. Uždarbis buvo labai menkas, bet dirbantys gaudavo daugiau duonos. Po metų Mykolas atsiskyrė nuo mamos (ji ištekėjo antrą kartą ir emigravo į Izraelį) ir išvyko į Bolzen dirbti traktorių gamykloje. Ten jis vienoje patalpoje gyveno su 60-70 vyrų. Trūko maisto, teko patirti smurto. Savo autobiografinėje knygoje Mykolas rašė, kad nuo bado buvo ginamasi vagiliaujant turguje ir pardavinėjant vogtus vietinių gyventojų skalbinius.

1943 m. Rusijoje prasidėjo masinė jaunų vyrų mobilizacija į armiją. Tada Mykolui buvo vos 17 metų. Jis buvo išsiųstas prie Baikalo ežero netoli Mongolijos sienos. Antrajam pasauliniam karui einant į pabaigą, atsivėrė rytų frontas prieš japonus. Mykolo būrio misija vedė per Gobi dykumą. Kareiviai kasdien turėjo įveikti apie 40 km svilinančiame dykumos karštyje su labai mažu kiekiu vandens ir dar mažiau maisto. Jau po antros dienos daugelis kareivių buvo išsekę, o keletas net mirė. Kartą, staiga šalia Mykolo nuo saulės smūgio ir troškulio susmukęs kareivis paprašė vandens, ir jis, net nepagalvojęs, ištiesė savo gertuvę. Tik po to, kai ji jam buvo grąžinta tuščia, suvokė, į kokią grėsmę jis pastatė save - liko visai dienai be vandens dykumoje. Tas įvykis paliko jo sąmonėje labai gilų pėdsaką visam gyvenimui. Todėl net prisiminimų

Ilgametis bendruomenės narys Mykolas Zakas. Dianos Brunner nuotrauka.

knaga pavadinta „Be vandens per Gobi dykumą“.

1950 m., jau kaip karo veteranas, Mykolas paliko armiją ir sugrįžo į Lietuvą. Čia jis baigė teisės mokyklą Vilniuje, bet juristu dirbo tik du metus. Jį traukė muzika, į kurią jis buvo pasinėręs dar būdamas sovietinės armijos gretose. Daug nesvarstęs jis sutiko būti Kauno Žemės ūkio akademijos pučiamųjų orkestro meno vadovu ir dirigentu. Orkestro atliekamų kūrinių programoje - solidūs lietuvių ir užsienio klasikų kūriniai (V. Klovos, J. Juzeliūno, P. Čaikovskio, S. Rachmaninovo, J. Štrauso, G. Bizet, G. Verdi). 1966 m. Lietuvos Dainų šventėje Mykolas Zakas buvo vienas pagrindinių šventės dirigentų.

Po susitikimo su mama Maskvoje (į Lietuvą jai nebuvo leista atvykti) 1963 m., Mykolas nusprendė taip pat emigruoti į Izraelį. Dokumentų tvarkymas išvykimui užtruko daugiau nei 4 metus. 1967 m. traukiniu per Vieną į Veneciją, o toliau laivu, Mykolas pasiekė Haifą. Iš pradžių mokėsi pats, vėliau - vienoje Haifos mokykloje įkūrė pučiamųjų instrumentų orkestrą. Bendravo su emigrantais žydais iš Lietuvos. Laikui bėgant, karštas Izraelio klimatas pradėjo atsiliiepti Mykolo sveikatai, sušlubavo širdis. Gydytojais patarė rinktis vėsesnį klimatą. Sveikatos būklei negerėjant, po

penkerių metų gyvenimo Izraelyje, Mykolui vėl reikėjo kelti sparnus, bet kelio atgal į Lietuvą jau nebebuvo.

Iš pradžių Mykolas pasirinko Vokietiją, bet neturint reikiamų 10 000 DM už leidimą ten apsigyventi, jis nusprendė vykti į Ciurichą, kur jo mama žinojo gyvenant vieną jaunystės draugą. Deja, Mykolas gyvo jo jau neberado, bet iš Ciuricho neišvyko. Pradėjo ieškoti pats už ko užsikabinti. Sekė laikraščių skelbimus, skambino, siūlėsi. Net trys Argau kantono muzikos mylėtojų draugijos buvo pasiruošusios jį įdarbinti meno vadovu, bet užsienio policija atsisakė išduoti darbui leidimą. Mykolo gyvenimo Šveicarijoje garantas buvo gydytojo pažymos, kad jis čia gydosi, ir tas leidimas turėjo būti kasmet pratęstas. Tokiu statusu Mykolas pagaliau įsidarbino meno vadovu, ruošė koncertus. Greit jis įsijungė ir į Ciuricho žydų bendruomenės (Israelitische Cultusgemeinde Zürich) gyvenimą, pradėjo dainuoti Sinagogos chore (tuo metu tai buvo apmokamas darbas, 380 SFr. per mėnesį, kadangi reikėjo reguliariai dalyvauti rytinėse bei vakarinėse pamaldose, įskaitant ir sekmadienius). Chore Mykolas išdainavo daugiau nei 25 metus. Ir tik po 24 Šveicarijoje

praleistų metų, 1998-aisiais, Mykolui Zakui per Ciuricho kantono įgaliotinį pasisėkė gauti įsikūrimo Šveicarijoje leidimą.

Nevedęs ir vaikų neturintis Mykolas Zakas vėlyvame amžiuje apsigyveno Ciuricho žydų senelių namuose „Sikna“. Čia 2006 m. Mykolas atšventė savo 80-metį, į kurį, kaip Šveicarijos lietuvių bendruomenės atstovės, buvome pakviestos mudvi su Diana Brunner.

Ne viskas Mykolui senelių namuose patiko. 2010 metų pavasarį jis išvyko į Lietuvą ir kelis mėnesius gyveno Birštono Karališkoje Senjorų rezidencijoje. Kaip jis pats nekart sakė, gyvenimo sąlygos Birštone buvusios nuostabios. Rezidencija įsikūrusi kurortinėje vietoje šalia Nemuno, apsupta pušyno. Senjorai ten gali mėgautis baseiniais, sporto salėmis, laisvalaikį leisti erdviuose ir patogiose patalpose. Bet, atrodo, Mykolui iškilo problemų dėl vizos, o be to, jį ten slėgė vienatvė. Jis sugrįžo atgal į Šveicariją ir apsigyveno Argau kantono Lengnau žydų senelių namuose. Iš čia ir sužinojome, kad Mykolas Zakas iškeliavo Anapolin, o Ciuricho žydų kapinėse iškilo dar vieno Lietuvą pažinojusio ir mylėjusio žmogaus kauburėlis.

2014m. liepos 2-6 d. visus pasaulio lietuvius kviečia Lietuvos Dainų šventė „Čia mano namai“

JŪRATĖ
CASPERSEN

Dainų šventės - tai svarbiausias šalies kultūrinis įvykis, visos tautos šventė, sujungianti visų kartų ir visų kraštų tautiečius, stiprinanti tapatybę ir atspindinti unikalias mūsų tradicijas ir gyvą šiuolaikinę kultūrą. Tai nepakartojama galimybė patiems sugrįžti prie savo šaknų, parodyti užsienyje gimusiems vaikams mūsų tradicijų turtingumą ir įvairovę, bei pasididžiuoti švente, pakviečiant į ją šalies, kurioje gyvename žmones, draugus ir gimines.

Šių metų Dainų šventė – jubiliejinė. Jau 90 metų kaip ji Lietuvoje organizuojama. 1924 m. Kaune Dainų slėnyje įvyko pirmoji Dainų diena. Tad šiomet, jau 17-oji Dainų šventė prasidės jubiliejinio minėjimu birželio 28 d. Kaune ir persikels į Vilnių liepos 2-6d.

2014 m. Dainų šventės programa - kaip visad įspūdinga; joje 12 skirtingų renginių. Šventėje dalyvaus virš 37 tūkstančių atlikėjų iš Lietuvos ir keturiolikos užsienio šalių. Dainų šventė Vilniuje prasidės liepos 2 d. iškilmingu atidarymo koncertu „Dainos namai“ Katedros aikštėje.

Liepos 3 d. šventė persikels prie Valdovų rūmų, kur bus atidarytas tradicinių amatų miestelis vaikams, veiksiantis kelias dienas. Čia bus rodoma, kaip gimsta senieji lietuvių amatai, bus galimybė patiems daug ką išbandyti ir sužinoti apie senąsias tradicijas. Tą pačią dieną Taikomosios dailės muziejuje bus atidaryta Liaudies meno paroda, kurioje bus eksponuojami per paskutinius penkerius metus sukurti liaudies meistrų kūriniai. Tai plačiai apimantis tautinis paveldas – juostos, keramika, drožiniai, kalvystė,

skulptūros, tapyba, verbos, kaukės, margučiai – visa kas atspindi iš mūsų protėvių paveldėtą dvasią. Diena užsibaigs Kalnų parke Ansamblių vakaro koncertu. Kiekvienam Lietuvos regionui – Aukštaitijai, Žemaitijai, Dzūkijai, Suvalkijai ir Klaipėdos kraštui bus skirta atskira koncerto dalis. Kiekvienas regionas pristatys savo kostiumus, tarmes, dainas, žaidimus ir muzikos instrumentus.

Liepos 4 d. šventė persikels į Seikiškių parką ir Bernardinų sodą, kur vyks Folkloro diena „Laimužės lemta“. Ji skirta tradicinei mūsų kultūrai. Folkloriniai ansambliai, liaudies meno ir amatų meistrai, liaudies medicinos žinovai, tradicinių valgių gamintojai, pasakotojai, laimės prišaukėjai, įvairiausių apeigų žinovai stengsis prikelti senąsias lietuviškas tradicijas.

Valdovų rūmų kieme vyks baltų genčių kostiumų kolekcijos pristatymas. Čia galėsime pamatyti mūsų protėvių viduramžiais vilkėtus apdarus, palyginti, kokios spalvos, raštai ir audiniai dominavo lietuvių, žemaičių, aukštaičių, kuršių, jotvingių, žiemgalių ir sėlių kostiumuose, juvelyriniuose aksesuaruose ir papuošaluose.

Taip pat liepos 4 d. Šv. Jonų bažnyčioje bus grojama lietuviškomis kanklėmis. Dalyviai demonstruos šio mūsų tradicinio muzikos instrumento unikalumą ir žavesį.

Liepos 5 d. – Teatrų diena. Tai šių metų naujovė. Minint K. Donelaičio 300-ąsias gimimo metines, į Dainų šventę įsijungia vaikų ir suaugusių mėgėjų teatrai, kurie įvairiai inscenizuos poemą „Metai“ ir K. Donelaičio pasakėčias. Dienos programa pavadinta „Dyvų dyvai“. Ją pratęs cirkininkai, klounai, mimai ir kojūkininkai.

Tą pačią dieną Kalnų parke koncertuos pučiamųjų instrumentų orkestrai, atliekantys Lietuvos kompozitorių

kūrinius. Lietuvos liaudies kultūros centro išleistame ir platinamame Dainų šventės programos buklete apie šį koncertą rašoma: „„Vario audra“ įsuks visus žiūrovus, priversdama juos dainuoti ir siausti kartu su geriausiais pūtikais, būgnininkais ir šokėjomis. Koncertas prasidės tarsi ramiu vėjo gūsiu, kuris laipsniškai peraus į neregėtą stichiją, ataidėdamas Kristijono Donelaičio „Metus“, nukeldamas žiūrovą į senosios sostinės Trakų pilies menes ir grąžindamas į veržlų šiuolaikinio miesto ritmą“.

Liepos 5-oji - ir šokių diena, kuri tradiciškai vyksta „Žalgirio“ stadione. Šiais metais ji pavadinta „Sodauto“ vardu. Tai sodas, kuris lietuvių tautosakoje dažnai siejamas su žmogaus gyvenimu ir viso pasaulio sandara. Numatoma, kad penkių dalių šokių kompozicijų programą pristatys per 8 tūkstančiai įvairių kartų ir kraštų šokėjai.

Šventė savo kulminaciją pasieks liepos 6 d. Dainų šventės dalyvių eitynių procesija žingsniuos nuo Katedros aikštės į Vingio parką, kur apie 14 tūkstančių choristų iš 400 kolektyvų ant scenos ir dar keliasdešimt tūkstančių tautiečių ant parko vejų trauks giesmes, dainas, populiarias melodijas ir visi susijungs į vieną darnų chorą, vieningą pasidžiavimą savo prigimtim ir meile savo gimtinei, nes „Aš – iš čia. Čia – mano Namai. Mūsų Namai. Mūsų Tėvynė“.

Siekis nukelti tautinį kostiumą nuo scenos ir vėl atiduoti tautai

JŪRATĖ
CASPERSEN

Tautinis kostiumas yra vienas pagrindinių nacionalinės tapatybės ir etninės kultūros išraiškų. Mūsų tautinis kostiumas - tai XIX a. lietuvių šventinių aprėdų kopija, atkurti išeiginiai liaudies drabužiai. Lietuvoje yra susiformavę 5 etnografiniai regionai - Aukštaičių, Žemaičių, Suvalkų, Dzūkų ir Klaipėdos krašto - ir kiekvienas iš jų turi savitus tautinius kostiumus, kurie skiriasi spalvų deriniais, audimo raštais, komplektų sudėtimi, skirtingais galvos apdangalais ir papuošalais. Nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo, Lietuvos liaudies kultūros centras (LLKC) ėmėsi didžiulio darbo - rekonstruoti lietuvių tautinį kostiumą. Dabar jau yra atkurtos ir archeologinio lietuvių genties (I-XVIa.) kostiumo (12 unikalių kostiumų), ir istorinio tautinio lietuvių kostiumo kolekcijos.

Dailėtyrininkė T. Jurkuvienė 2006 m. išleistoje studijoje ir albume „Lietuvių tautinis kostiumas“ tvirtina, kad Lietuvoje tautinis kostiumas pasirodė XIX ir XX a. sandūroje. Jo atsiradimas siejosi su mūsų tautiniu atgimimu carinės priespaudos metais. Tada nebuvo leidžiama ar toleruojama nieko tautiško. Todėl tautinius drabužius dažniausiai vilkėjo saviveiklininkai dainuodami ar šokdami neoficialiuose vakarėliuose ar Klojimo teatro spektakliuose. Jau nuo to laiko tautinis kostiumas įsitvirtino kaip scenos, saviveiklos drabužis.

Ir sovietiniu laikotarpiu tautinis kostiumas Lietuvoje buvo sutinkamas tik ant sce-

nos, etnografinių ansamblių pasirodymuose. Sceniniai tautiniai rūbai buvo stilizuoti ir nutolę nuo autentiškųjų formų, jų gamyba buvo iš gan pigių bei prastos kokybės audinių, nes jų paskirtis buvo tik koncertuojančių kolektyvų apranga (1). Tautinio kostiumo vilkėjimas kitomis progomis buvo laikomas beveik disidentiniu elgesiu. Nesunku suvokti kodėl. Tautinis kostiumas yra simbolis, išreiškiantis pasididžiavimą savo tauta ir savo kultūra.

Kaip tautos simbolis lietuvių tautinis kostiumas buvo plačiai naudojamas išeivijoje. Jį vilkėjo ne tik tautinių šokių kolektyvai, bet juo buvo puošiamasi ir įvairiomis tautinių švenčių bei kitomis reprezentacinėmis progomis.

Ir Šveicarijoje karo pabėgėlės lietu-

vaitės į Vasario 16-osios šventę atėdavo su tautiniais rūbais. Tai šiemet Vasario 16-osios minėjime savo sveikinime bendruomenei priminė ŠLB senjorė Angelė Gegeckienė. O jei nebuvo vilkima kostiumu, tai būtinai pasipuošta gintariniais karoliais ar kitokia tautine detale. Išties, teko matyti ne vieną ŠLB archyvinę nuotrauką, kur lietuvaiteis renginiuose vilkėjo tautinius rūbus.

Lietuviškus tautinius kostiumus šioje šalyje vilkėjo ne tik lietuvės, bet ir šveicarės bei šveicarai, šokantys Joanos Stasiulienės vadovaujamame šokių kolektyve „VILTIS“. Šis kolektyvas okupacijos metais Šveicarijoje gyvavo daugiau nei tris dešimtmečius. Pasak ŠLB senjorės dr. Joanos Pečiulionytės, ilgus metus globojusios šį kolektyvą, be „VILTIES“ nepraeidavo nei viena Vasario 16-osios šventė, Pabėgėlių dienos minėjimas, garbingo svečio sutiktuvas ar koks kitas Lietuvą garsinantis renginys. „VILTIS“ gyvavo ir tada, kai kolektyve jau nebebuvo nei vieno šokančio lietuvių. Be to, J. Stasiulienės entuziazmo „užkrėstos“ šveicarės ne tik pasisiūdinė sau ir savo poroms lietuviškus tautinius drabužius, jais apgė ir savo vaikus, o jų būrelį pavadino „Jaunoji Viltis“.

Trečiabangiai emigrantai Šveicarijoje, kaip ir kituose kraštuose, vangiai įsileidžia tautinį kostiumą į šventinių rūbų garderobą. Po 1990-ųjų, nedažnai čia teko matyti vilkint šią puošmeną. Išimtis visad buvo senjorė dr. Joana Pečiulionytė. Be jos, pastaraisiais metais reprezentaciniuose renginiuose Ženevoje ar Berne, teko grožėtis tik Laimos ir Virgilijaus Tikuišių iš Loanos tautiniais kostiumais.

ŠLB turi moteriškus ir vyriškus dar Tautinių mažumų ir išeivijos departamento bendruomenei padovanotus tauti-

Dr. Joana Pečiulionytė į tautines šventes visada ateina pasipuošusi tautiniu kostiumu. Asmeninio archyvo nuotrauka.

nių rūbų komplektus. Ne kartą jie yra pasitarnavę ne tik Lietuvos pristatymo Šveicarijoje renginiuose, bet ir kaip asmeninė puošmena lietuviams švenčiant jubiliejinę sukaktį ar krikštyjant savo atžalas Šveicarijos bažnyčiose.

Šiandien Lietuvoje net keletas garsių dizainerių, dirbančių prie tautinio kostiumo kolekcijos, siekia išsklaidyti tipiską lietuvių nuomonę, kad tautinis kostiumas yra išskirtinai sceninis rūbas, stengiasi įdiegti šiuolaikinį požiūrį į šį aprėdą. Jų nuomone, autentiškas tautinis kostiumas yra privatus ir oficialus išeiginis drabužis, kuris visad tiks Vasario 16-osios, Kovo 11-osios švenčių proga, oficialiuose priėmimuose ar kituose atstovaujimuose renginiuose. Anot jų, tautinis kostiumas priylgsta vakarinei aprangai.

„Norime pratinti visuomenę prie šios tradicijos - nukelti tautinį kostiumą nuo scenos ir vėl atiduoti tautai. Turime unikalius tautinius kostiumus, neišnykę ir meistrai, siuvantys juos rankomis. Mūsų bendras tikslas - pritaikyti tautinį kostiumą ir jo aksesuarus šiuolaikinei nešiosenai, kad tai taptų madinga“ – sako Lietuvos liaudies kultūros centro direktorius Saulius Liausa (2).

Norintiems įsigyti tautinį kostiumą Lietuvos liaudies kultūros centras (Barboros Radvilaitės gt. 8, Vilniuje) kviečia apsilankyti ir susipažinti su visų 5 Lietuvos etnografinių regionų tautinių rūbų kolekcijomis. Centro specialistai konsultuoja ir padeda sukomplektuoti tik Jums skirtą tautinį kostiumą. Toks autentiškas ir unikalus rūbas, į kurį yra įdedama daug rankų darbo, tampa brangiu meno kūriniu. Moteriškas tautinis kostiumas gali kainuoti 1500-2300 Lt ir jo gamyba gali užtrukti keletą mėnesių, vyriško komplekto kaina siekia 1200 Lt.

Jubiliejinė Dainų šventė skelbs liepos 6-ąją Tautinio kostiumo dieną.

2014 m. Dainų šventė švęs 90 metų gyvavimo jubiliejų. Ji prasidės jubiliejinio minėjimo birželio 28 d. Kaune, Dainų slėnyje, kur 1924 m. įvyko pirmoji Dainų diena (Liepos 2-6 d. Dainų šventės renginiai persikels į Vilnių). Dainų šventės jubiliejaus

proga, šventės organizatoriai nutarė siūlyti liepos 6-ąją paskelbti Tautinio kostiumo dieną. „Pasipuošę juo ar jo detale, lietuviai visame pasaulyje bus kviečiami kartu giedoti šalies himną“ – rašoma LLKC internetiniame puslapyje.

Ta proga dvi garsios Lietuvos dizainerės Jolanta Rimkutė ir Ieva Ševiakovaitė kuria šiuolaikinio tautinio kostiumo kolekciją, kurią pristatys gegužės mėnesį vykstančioje „Dizaino savaitėje“ (2). Naujojoje kolekcijoje, išlaikant visas tradicijas, yra siekiama, kad drabužis būtų patogus dėvėti, o tai verčia atsisakyti kelių pasijonių, pasirinkti patogų sijono ilgį. Kuriant kolekciją, didelis dėmesys yra skiria-

mas ir aksesuarams, kaip skėčiai, guminiai batai, diržai, petnešos, kojinės, rankinės ir kt.

Yra tikimasi, kad šie autentiški ir unikalūs, spalvingi tautiški kūriniai sudomins tiek Lietuvos, tiek ir užsienio lietuvius.

Literatūra

(1). Jurkuvienė, Teresė „Lietuvių tautinis sceninis kostiumas 1940-1970m.: idėja ir forma“. Menotyra. T14. Nr.3, Lietuvos Mokslo akademijos leidykla, 2007, psl. 43-62.

(2). „Garsios Lietuvos dizainerės atskleidė šiuolaikinį požiūrį į tautinį kostiumą“. Lietuvos liaudies kultūros centro informacija. Kultūros ministerijos elektroninis naujienlaidis 2014-03-10.

Linkėjimai knygų klubams iš Vilniaus

VILIA
BISCHOFF
HANDSCHIN

Kai būnu Vilniuje, mėgstu pavaikščioti po knygynus. Vieną vakarą Žvėryne netikėtai aptikau man dar nematytą knygyną pavadinimu „Jauku“. Užėjau, apsidairiau: į akis iš karto krito knygos, kurių autoriai man buvo pažįstami iš susitikimų Šveicarijoje.

Pakalbinta malonios knygyno savininkės, Oksanos Borisovos, išsinešėjau apie knygas, rašytojus, skaitytojus. Sužinojau, kad Vilniuje irgi renkama į knygų klubus, iš kurių vienas - būtent knygynė „Jauku“.

Pasitaikius progai apsilankiau Žvėryno knygų klube. Malonu buvo susipažinti su intelektualiomis, apsisikaisiusiomis jaunomis moterimis. Trumpai papasakojau apie tai, ką savo knygų klubuose skaitome mes, padovanojau Šveicarijos Lietuvių bendruomenės knygą „Lietuvių rašytojų takais Šveicarijoje“.

Atmosfera, palyginus su esama knygų klubuose Ciuriche ir Bazelyje, truputį kitokia: nieko nekalbama apie asmeninį gyvenimą ar išgyvenimus, negurkšnojamas vynas ir nesivaišinama atsineštais užkandžiais, o diskutuojama tik apie perskaitytą knygą, jos autorių bei išsirenkamas rašytojas kitam kartui. Įdomu, kad kitaip negu pas mus, visai neskaitomi lietuvių rašytojų kūriniai. Gal dėl to, kad jie per daug arti, kaip sakoma, „savojo šaly pranašu nebūsi“. Vertos dėmesio nebent Giedra Radvilavičiūtė ir Undinė Radzevičiūtė, nes jos galėtų būti įdomios ir suprantamos kitų šalių skaitytojams, ne vien Lietuvos.

Tą vakarą ėjo kalba apie Kubos rašytoją Reinaldo Arenas ir jo autobiografinę knygą „Kai ateis naktis“. R. Arenas jaunystėje buvo komunistas, vėliau tapo aršiu jo kritiku. Fidelis Kastro buvo uždraudęs jo knygas, ir pasodinęs jį į kalėjimą kartu su žmogžudžiais ir padugnėmis. Vėliau rašytojui pavyko pabėgti į JAV, bet susirgęs AIDS, jis nusižudė.

Prieš šią knygą merginos buvo pasirinkusios skaityti tokius rimtus rašytojus kaip G.G. Markesą, W.Faulknerį, V.Woolf, M.Bulgakovą. Kitam susitikimui bus skaitomas Ž.P. Sartras.

Suradę namus Šveicarijoje: lietuvių sesių istorija

2010 m. pavasarį, „Šveicarijos lietuvių žiniuose“ (Nr.16 (23)) rašėme apie šveicarų Isabellės ir Samuelio Otti šeimą, įsivaikinusią dvi mergaites, sesutes iš Lietuvos. Patys sutuoktiniai pasakojo, kad negalėdami susilaukti vaikų, 2005 m. Lietuvoje įteikė įvaikinimo prašymą. Pasirinkti mūsų šalį Isabellę ir Samuelį Otti paskatino tai, kad dar Lietuvos tapimo nepriklausoma valstybe pradžioje, jiems įspūdį padarė lietuvių tautos drąsa ir atkaklumas, o vėliau, Lietuvai tapus ES nare ir ratifikavus bei pasirašius tarptautinio įvaikinimo sutartį (Hagos susitarimas), griežtų kriterijų ir visuose lygiuose atliekamos kontrolės garantuojamas saugumas. Be to, Lietuva greitai pasiekiamą iš Šveicarijos, kas svarbu norint neprarasti ryšio su vaikų tėvyne. Taigi, nepaisant kalbos barjero, po ilgų susirašinėjimų ir daugybės oficialių dokumentų tvarkymo, 2009 m. šeima gavo pasiūlymą įsivaikinti sesutes Skaistę (gimusią 1999 m.) ir Ugnę (gimusią 2001 m.). Pasak Isabellės ir Samuelio Otti, jie iš karto įsimylėjo abi mergaites nuotraukoje. Taigi, dar tais pačiais metais, Vilniaus apygardos teisme išnagrinėjus įvaikinimo bylą, sutikus ir pačioms mergaitėms, įvaikinimas įsigaliojo. Skaistė ir

Ugnė 2009 m. gruodį iš Lietuvos persikėlė į Obervilį Berno kantone. Čia jos greitai apsiprato, pradėjo lankyti mokyklą, pramoko kalbos ir pasinėrė į bioūkininko sodybos gyvenimą. Permainas savo gyvenime sutuoktiniai Otti tada apibūdino žodžiais: „Mes jaučiamės taip, tarsi išgyventume pasaką: vienu metu gauti dvi nuostabias dukras mums yra didelė laimė“.

Praėjus ketveriems metams, buvo smalsu sužinoti, kaip šiai šauniai šeimynai sekasi toliau. Parašius elektroninį laišką Otti ūkio adresu, jo šeimnininkas mielai sutiko pasidalinti keleto paskutiniųjų metų „Naujųjų metų“ laiškais rašytais draugams, o tuo pačiu naujienomis iš šeimos gyvenimo. Didžiausia iš jų ta, kad 2012 m. Otti šeimą ant kojų sukėlė vienas projektas. Dar 2010 m., rašydami mūsų laikraščiu, lietuvių tėvais tapę šveicarai minėjo, jog Skaistė ir Ugnė Lietuvoje turi jaunesnę sesutę, globojamą vienos lietuvių šeimos. Po keleto susitikimų su Žymante (jaunesnioji sesutė) ir jos globėja Lietuvoje bei Šveicarijoje, Isabellė ir Samuelis Otti ėmėsi visų priemonių įsivaikinti ir šią mergaitę. Ir vėl sekė begalės dokumentų, vertimų, antspaudų, apos-

tilių ir t.t. tvarkymas bei gavimas. Tačiau, šveicarišką agrarinę biurokratiją pažįstantiems bioūkininkams tai nebuvo didelis iššūkis. 2013 m. pradžioje jų vertėja Lietuvoje 220 puslapių dokumentų bylą įteikė teismui Vilniuje. Vasario mėnesį, teismui bylą nagrinėjant, pati Žymantė kuo tiksliausiai teisėjai paaiškino, kodėl ji nori ir privalo vykti į Obervilį. Teisėjai tai, matyt, padarė įspūdi, todėl ji su įvaikinimu sutiko, procesą sutrumpino ir leido šeimai su mergaite nedelsiant išvykti. 2013 m. kovo 2 d. ji jau buvo Obervilyje. Greitai ir labai gerai priprato naujoje aplinkoje, ėmė lankyti trečią Obervilio pradinės mokyklos klasę, intensyviai mokytis ne tik Berno dialekto, bet ir bendrinės vokiečių bei prancūzų kalbų. Skaistei ir Ugnei Žymantės atvykimas taip pat buvo iššūkis: kiekviena turėjo iš naujo rasti savo vietą šeimoje. Tačiau greitai viskas ėmė tekėti įprasta vaga. Isabelė ir Samuelis Otti sako, jog mėgaujasi nauju šeimos gyvenimu ir didžiuojasi būdami, jų žodžiais tariant, trijų „super mergaičių“ tėvais.

Paruošė dr. Lijana Tagmann

Otti šeimos asm. albumo nuotrauka.

Švietimo ir mokslo ministro D.Pavalkio, Lietuvos mokslininkų ir fizikos mokytojų vizitas Ženevoje

Kovo 10-15 dienos buvo svarbios Lietuvos fizikos pasauliui. Tuo metu LR Švietimo ir mokslo ministras D.Pavalkis, kartu su Lietuvos mokslų akademijos prezidentu prof. Valdemaru Razumu bei Lietuvos mokslininkais darbo vizitu atvyko į Ženėvą. Šio vizito metu ministras susitiko su Europos branduolinių tyrimų centro (CERN) generaliniu direktoriumi Rolf-Dieter Heuer ir CERN mokslininkais, su kuriais aptarė Lietuvos ir CERN bendradarbiavimą.

Tuo pat metu Ženevoje lankėsi 12 fizikos mokytojų iš Lietuvos, kurie buvo pirmieji lietuviai dalyvavę Europos branduolinių tyrimų centro (CERN) mokytojų programos atidaryme. CERN mokytojų programa yra specialus projektas, skirtas vidurinių mokyklų mokytojams. Programos metu pedagogai iš įvairių pasaulio šalių turi galimybę susipažinti su CERN veikla, dalelių fizika, naujaisiomis fizikos mokslų technologijomis ir jų taikymu praktikoje.

Savaitės gale LR Nuolatinės Atstovybės prie JT ir kitų Tarptautinių organizacijų ambasadorius Rytis Paulauskas atvykusius svečius iš Lietuvos priėmė neformaliai susitikimui savo rezidencijoje, kur taip pat dalyvavo CERN dirbantys Lietuvos mokslininkai bei Šveicarijos lietuvių bendruomenės nariai.

Lietuvos užsienio reikalų ministras L. Linkevičius JT Žmogaus teisių taryboje pasmerkė agresiją prieš Ukrainą

Lietuvos užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius kovo 4 dieną Jungtinių Tautų (JT) Žmogaus teisių tarybos aukšto lygio susitikime aptarė regionines žmogaus teisių situacijas, pristatė Lietuvos prioritetus JT žmogaus teisių sistemoje, taip pat pranešė apie Lietuvos siekį tapti Žmogaus teisių tarybos nare 2022–2024 m. kadencijai.

Kalbėdamas apie padėtį Ukrainoje,

Lietuvos švietimo ir mokslo ministras Dainius Pavalkis kartu su Lietuvos mokslininkais ir Ambasadoriumi Rychiu Paulausku apsilankė CERN. Petro Lozdos nuotrauka.

ministras pasmerkė Rusijos invaziją į Krymą ir šios Ukrainos teritorijos okupaciją. Jis paragino Rusiją nedelsiant nutraukti karinės agresijos veiksmus ir pradėti konsultacijas pagal tarptautinės teisės numatytus mechanizmus. L. Linkevičius pasveikino Ukrainos sprendimą pakviesti Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) ir Europos Tarybos specialiąsias misijas siekiant užtikrinti tinkamą žmogaus teisių apsaugą visoje Ukrainos teritorijoje.

Ministras išreiškė susirūpinimą dėl žmogaus teisių padėties Sirijoje ir pakvietė abi konflikto puses įsitraukti į Ženevos procesą siekiant taikaus konflikto sprendimo. Jis taip pat paragino nedelsiant nutraukti smurtą Centrinės Afrikos Respublikoje, kvietė remti nacionalines pastangas siekiant taikos, saugumo ir teisės viršenybės atkūrimo. Pažymėtas Lietuvos indėlis į Prancūzijos karinę operaciją „Sangaris“ ir pirmininkavimas JT Saugumo Tarybos Sankcijų komitetui.

„Narystė JT Saugumo Taryboje atveria galimybes skatinti pagarbą žmogaus teisėms ir demokratijai. Daugiau dėmesio skirsime teisės viršenybei, civilių, ypač moterų ir

vaikų, apsaugai konfliktų zonose, tarptautinės humanitarinės teisės principams“, – kalbėjo L. Linkevičius, pristatydamas Lietuvos veiklos prioritetus.

Ministras taip pat akcentavo Lietuvos siekį toliau ginti išraiškos, susirinkimų ir asociacijos laisves, pasisakė už stiprią pilietinę visuomenę. L. Linkevičius pažymėjo, kad Lietuva šiais metais iškėlė nepriklausomą kandidatą į JT Neįgaliųjų teisių komitetą.

Susitikimo su JT vyriausiąja žmogaus teisių komisare Navi Pillay metu apsikeista nuomonėmis apie žmogaus teisių padėtį Baltarusijoje ir įvykius Ukrainoje. N. Pillay teigiamai įvertino Lietuvos pastangas vystant ES ir Rytų partnerystės valstybių dialogą.

Žmogaus teisių taryba yra pagrindinė JT žmogaus teisių apsaugos institucija, įsteigta 2006 metais. Pagrindinė jos funkcija – skatinti visuotinę pagarbą žmogaus teisių ir laisvių apsaugai, reaguoti į žmogaus teisių pažeidimus ir teikti dėl jų rekomendacijas. Lietuva JT Žmogaus teisių taryboje turi šalies stebėtojos statusą.

„PASIMATYMAS SU LIETUVA“ IR JOS AUTORE, ŽURNALISTE

EDITA MILDAŽYTE

Gegužės 17 dieną Ciuricho Lietuviškos knygos klube viešės žurnalistė, prodiuserė, filmų kūrėja, LRT televizijos laidos „Bėdų turgus“ autorė ir vedėja, žurnalo „Stilius“ išrinkta Metų moterimi Edita Mildažytė. Ji pristatys savo knygą „Pasimatymas su Lietuva“. Ši gausiai iliustruota knyga skirta bet kokio amžiaus lietuviui ar kitų šalių gyventojams, o ypatinga auditorija – emigrantų vaikai.

„Kai paprašai žmonių gatvėje pristatyti Lietuvą, po cepelinų, krepšinio ir didelės valstybės, kažkada siekusios Juodąją jūrą, viskas ir pasibaigia. Knygoje aš išskyriau 40 temų, kuomet esame unikalūs ir išskirtiniai ne tik savo regione, bet ir visame pasaulyje. Pirmiausia tai reikia žinoti mums patiems, kad galėtume papasakoti užsieniečiams, – tikino E.Mildažytė, knygą rašiusi nesinaudodama kompiuteriu ir internetu. – Man norėjosi, kad tai būtų atpažįstama Lietuva, tokia, kokia yra šiandien. Visada domėjausi Lietuvos istorija, todėl gana gerai jaučiuosi, nes esu žurnalistė ir nepadariau nieko, kas būtų už mano kompetencijos ribų.“

Į susitikimą kviečiami ne tik klubo nariai, bet ir visi norintys pabendrauti su Edita, sužinoti apie jos naujausius darbus, planus.

Susitikimas vyks Ciuricho Marijos Lourdes bažnyčios didžiojoje salėje (Seebacherstr. 3, Seebach, 8052 Zürich - Örlikon) 2014 m. gegužės 17d. 14:30 val. Įėjimas – 20 SFr. (Pabaigoje – mažas Aperio)

Registracija iki gegužės 15d. jurate@caspersen.ch

Lituanistinis sekmadieninis darželis-mokyklėlė «Ratas» kartu su LR ambasada Šveicarijoje kviečia į „Stalo teatro“ spektaklį

EGLĖ - ŽALČIŲ KARALIENĖ pagal senovės lietuvių mitą

Spektaklyje su gyva muzika vaidina režisierė, dailininkė ir aktorė Saulė Degutytė bei kompozitorė ir atlikėja Snieguolė Dikčiūtė. Spektaklio trukmė - 45 min.

„Stalo teatro“ spektaklis *Eglė žaliųjų karalienė* kviečia prie stalo „paragauti“ senovės lietuvių papročių: burtažodžių, ritualų, „paskanauti“ gyvai atliekamų smuiko melodijų ir pyragėlių tikrų – teatre iškeptų. „Stalo teatro“ spektaklis *Eglė žaliųjų karalienė* – objektų teatras: meninei idėjai perteikti pasitelkiami senovėje naudoti daiktai ir rakandai.

„Šis spektaklis jausmingas ir stilingas.<...>Jame, mano nuomone, absoliučiai viskas tobula. Apipavidalinimas.<...>Aktorių apranga. Daiktai. O pats nuostabiausias dalykas šiame spektaklyje - muzikos ir garsų bei mizanscenų ritminė organizacija.<...>Man net kyla netikėtų asociacijų su roko muzika, kuri veikia labai stipriai. Šamaniškai.“ (Viktor Šraiman, režisierius).

„Tas spektaklis toks aiškus, skaidrus ir taip puikiai suvaidintas, kad nekyla jokių klausimų. Spektaklio energetika nedingsta ir vaidinant jį rusų kalba.“ (Arina Šepeliova, teatrologė).

„Stalo teatras“ šiuo metu yra vienas įdomiausių ir profesionaliausių, aukščiausios meninės kokybės teatrų vaikams Lietuvoje. Šiais metais „Lėlių ir objektų teatro“ kategorijoje režisierė ir dailininkė Saulė Degutytė apdovanota auksiniu scenos kryžiumi už spektaklį „Tarmių stalas“ („Stalo teatras“). Jos spektakliai originalūs, autentiški, kupini fantazijos, žaismo, ugdantys vaizduotę, kuriantys pozityvų pasaulio vaizdą.

Iki susitikimo! „Ratas“

Šių metų

birželio 14d. 14 val.

Marijos Lourdes bažnyčios Mažoji salė
Seebacherstr. 3, 8052 Ciurichas

birželio 15 d. 11 val.

Maison de Quartier des Eaux-Vives,
Chemin de la Clairière 3, CP 6230,
1211 Ženeva.

NAUDINGI ADRESAI

**ŠLB valdybos pirmininkė
Jūratė Caspersen**

Dorfstrasse 198,
8706 Meilen
+41 (0) 76 330 92 00
jurate@caspersen.ch

LR ambasada Šveicarijoje

Kramgasse 12, 3011 - Bern
+41(0) 31 352 52 91
http://ch.mfa.lt,
amb.ch@urm.lt

LR garbės konsulas

Tičino kantone

Gintautas Bertasius

Via Luganetto 4, P.O. Box 743
6962 Lugano - Viganello 6
+41 (0) 91 971 56 43
g.bertasius@bluewin.ch

LR garbės konsulas

Ženevos ir Vo kantonuose

Michel Sogny

2 Avenue de Warens, 1203 Genève
www.sogny.com

LR garbės konsulas Ciuriche**Graziano Pedroja**

Rennweg 32, PO Box 3767
CH-8021 Zürich
+41 (0) 43 817 65 48,
pedroja@juris.ch

ŠLB banko sąskaitos duomenys:

Litauische Gemeinschaft, 8050 Zürich,
Zürcher Kantonalbank,
8010 Zürich
IBAN CH38 0070 0110 0013 0089 1
SWIFT (BIC) ZKBKCHZZ80A

Žurnalo „Pasaulio lietuviai“ prenumerata:
Pasaulio Lietuvių Bendr. atstovybės Lietu-
voje sąskaitos Nr. (IBAN)
LT76 7300 0101 2423 6579
Bankas: AB „Swedbank“
Banko adr.: Konstitucijos pr. 20A, 03502
Vilnius, Banko kodas: 73000
SWIFT kodas: HABALT22
kaina metams 45 eurai.

Bendruomenės interneto svetainė: www.lietuviai.ch

SVEIKINAME

Nuoširdžiai sveikiname **Aušrą ir
Leo Bättig** su pirmagimio sūnelio
Ričardo gimimu 2013 m. gruodžio
22 dieną.

Sveikiname **Rūtą ir Laurent Schüp-
bach** 2014 m. vasario 20 d. sulauku-
sius dukrelės Linos.

Bendruomenės nariai, norintys gauti
tik elektroninį „Šveicarijos lietuvių
žinių“ variantą, praneškite Jūratei
Caspersen el. paštu
jurate@caspersen.ch

Sveikiname **Aidą ir Juozą
Kurmanavičius** su simboliniu 160
metų jubiliejumi. 2014-ieji žymi ne
tik gražias asmenines sukaktis, bet ir
40 bendro gyvenimo metų!

Nuoširdžiausi mūsų sveikinimai ir
linkėjimai šio gražaus jubiliejaus
proga. Esame Jums didžiai dėkingi
už ilgametį indėlį į bendruomenės
gyvavimą.

UŽJAUČIAME

Siunčiam gilią užuojautą **Ritai Žie-
daitei** neseniai į Amžinybę palydėju-
siai savo Mamą. Netekties skausmą
tesumažina šviesus Jos prisiminimas.

SKELBIMAS

Lietuvoje išleista jau antra Švei-
carijoje gyvenančio ir dirbančio
endokrinologo profesoriaus Alain
Golay knyga „Lieknėti be streso“.

PASIŽYMĖKITE

JONINĖS

vyks birželio 21 dieną Lozanoje,
išsamesnė informacija bus
paskelbta vėliau benruomenės
el. svetainėje www.lietuviai.ch

NAUJI NARIAI

Nauji ŠLB nariai

2014.01.01 -2014.04.15

- 1-2. Erika ir Gitanas Kancerevyčiai – 6946 Ponte Capriasca (TI)
3. Ligita Krasauskienė – Erlenbach (ZH)
4. Julija Daugėlaitė – 1020 Renens (VD)
5. Laura Kacienaitė – 3073 Gümlingen (BE)
6. Kasparas Lapinskas – 8180 Bülach (ZH)
7. Zita Kuck – 8706 Meilen (ZH)

REDAKCIJOS SKILTIS

Laikraščio redkolegija: dr. Lijana Tagmann. Maketavo Diana Brunner.

Laikraštis spausdintas www.esf-print.de

Straipsniai, informacija, reklamos priimami el. paštu: slz@lietuviai.ch. Reklamos kaina - 30 frankų.

Laikraštis yra Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės leidinys, išeina 2 kartus per metus 250 egz. tiražu.

Perspauddinant straipsnius, būtina nurodyti šaltinį.